

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZAHRANIČNÍ ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE ŠPANĚLSKA

Vedoucí práce: Mgr. Michal Vančura, Ph.D.

Autor práce: Eva Dostálová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: třetí

2009

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

České Budějovice, 25. července 2009

.....
podpis

Ráda bych poděkovala Mgr. Michalu Vančurovi, Ph.D. za odborné vedení a vstřícný přístup při vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o stavu zahraniční rozvojové spolupráce Španělska v průběhu několika minulých let. Jejím cílem je analyzovat tento stav prostřednictvím popisu vybraných stěžejních komponentů a sekundárně tak nastínit ekonomický, politický a sociální aspekt španělské rozvojové pomoci. První část práce je proto věnována obecné charakteristice zahraniční rozvojové spolupráce a rozvojové politice vyspělých zemí. Jádrem je pak rozbor této spolupráce u Španělska, kdy je popsán její historický vývoj, institucionální zajištění, rozvojová politika dané země, bilaterální a multilaterální pomoc, neziskový sektor, humanitární pomoc a efektivnost pomoci. Na základě těchto komponentů je v závěru práce provedeno celkové zhodnocení španělské rozvojové spolupráce.

Annotation

The bachelor thesis deals with the state of Spanish international development cooperation in the course of past several years. The aim of the work is to analyse this state through the description of selected principal components and indirectly to outline economic, political and social aspects of Spanish development aid. Therefore the first part of the work concerns the general characteristic of international development cooperation and development policy of advanced countries. The core is the analysis of this cooperation in Spain, where its historical development, institutional capacity, development policy of the chosen country, bilateral and multilateral aid, non-governmental sector, humanitarian aid and aid effectiveness are described. On the basis of these components general evaluation of Spanish development cooperation is made in the closing part of the work.

Obsah

Seznam použitých zkratk	8
Úvod	10
Použitá metodologie a přehled literatury	11
1. Charakteristika zahraniční rozvojové spolupráce	13
1.1. Rozvoj	13
1.2. Rozvojová spolupráce	15
1.3. Akteři rozvojové spolupráce a jejich politika	18
1.3.1. Mezinárodní finanční instituce	18
1.3.2. Agentury OSN	19
1.3.3. Vlády	21
1.3.4. Evropská unie	21
1.3.5. Veřejnost, občanská hnutí, nevládní organizace	22
1.3.6. Regionální finanční instituce	22
1.3.7. Ostatní aktéři	23
1.4. Vybrané klíčové iniciativy na poli rozvojové spolupráce	23
2. Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC)	25
2.1. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj	25
2.2. Výbor pro rozvojovou pomoc	25
2.2.1. Struktura orgánů DAC	26
2.2.2. Hlavní činnost DAC	27
2.2.3. Aktuální témata výboru DAC	28
3. Zahraniční rozvojová spolupráce Španělska	31
3.1. Historický vývoj rozvojové spolupráce	31
3.2. Institucionální zajištění	32
3.3. Rozvojová politika země	34
3.4. Oficiální rozvojová pomoc	36
3.4.1. Objem a trendy pomoci	36
3.4.2. Sektorové zaměření	37
3.4.3. Teritoriální zaměření	39
3.4.4. Zaměření pomoci podle výše příjmu recipientů	41
3.5. Bilaterální spolupráce	42
3.5.1. Prioritní sektorové zaměření bilaterální pomoci	43

3.5.2. Partnerské země	44
3.5.3. Objem pomoci poskytovaný prioritním zemím	48
3.6. Multilaterální spolupráce	49
3.6.1. Mezinárodní organizace a jejich sektorové zaměření	49
3.6.2. Objem příspěvků poskytovaný mezinárodními organizacím	51
3.7. Neziskový sektor	53
3.8. Humanitární pomoc	54
3.9. Efektivnost pomoci	55
Závěr	58
Bibliografie	60
Příloha č. 1	63
Příloha č. 2	64

Seznam použitých zkratk

ACP	<i>African-Caribbean-Pacific countries</i> země Afriky, Karibské oblasti a Tichomoří
AECI	<i>Agencia Española de Cooperación Internacional</i> Španělská agentura pro mezinárodní spolupráci
AECID	<i>Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo</i> Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci
CoNgDe	<i>Coordinadora ONG para el Desarrollo</i> Řídící skupina nevládních organizací zabývajících se rozvojem
DAC	<i>Development Assistance Committee</i> Výbor pro rozvojovou spolupráci
EU	<i>European Union</i> Evropská unie
FAO	<i>Food and Agriculture Organisation</i> Organizace OSN pro výživu a zemědělství
HDI	<i>Human Development Index</i> index lidského rozvoje
HDP	<i>Gross Domestic Product</i> hrubý domácí produkt
HND	<i>Gross National Income</i> hrubý národní důchod
ILO	<i>International Labour Organisation</i> Mezinárodní organizace práce
LDCs	<i>Least Developed Countries</i> nejméně rozvinuté země
MAEC	<i>Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación</i> Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce
MDGs	<i>Millenium Development Goals</i> Rozvojové cíle tisíciletí
MMF	<i>International Monetary Fund</i> Mezinárodní měnový fond

OA	<i>Official Aid</i> oficiální pomoc
ODA	<i>Official Development Assistance</i> oficiální rozvojová pomoc
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ONGD	<i>Las Organizaciones No Gubernamentales de Desarrollo</i> nevládní organizace
OSN (UN)	<i>United Nations</i> Organizace spojených národů
UNCTAD	<i>United Nations Conference on Trade and Development</i> Konference OSN o obchodu a rozvoji
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i> Rozvojový program OSN
UNEP	<i>United Nations Environmental Programme</i> Program OSN pro životní prostředí
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner on Refugees</i> Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky
UNICEF	<i>United Nations Children 's Fund</i> Dětský fond OSN
UNIDO	<i>United Nations Industrial Development Organisation</i> Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
USD	<i>United States dollar</i> americký dolar
WB	<i>World Bank</i> Světová banka
WHO	<i>World Health Organization</i> Světová zdravotnická organizace
WTO	<i>World Trade Organization</i> Světová obchodní organizace

Úvod

K výběru této bakalářské práce mě přivedlo poznání, že problematika rozvojového světa je v mnoha ohledech stále opomíjeným tématem, a to zejména v našich končinách. Přitom podnětů, proč se o tuto problematiku zajímat, existuje více než dosti. Důvodem, který může mluvit snad za všechny, je stále silnější propojenost tohoto světa. Představa, že méně šťastnější oblasti naší planety jsou pro nás něčím vzdáleným, ukrytým za pomyslnou zdí, za kterou je možné se schovat a zavírat oči, je tak pouze iluzorní. Vše, co se odehrává na jednom místě tohoto světa, může totiž příště ovlivnit i nás samotné. Chceme-li tedy pokusit se změnit svět a pomoci mu, musíme však nejprve v našem uvědomění být změnou my sami. Všechny tyto zmíněné skutečnosti mě proto motivovaly k napsání práce, jak na problematiku rozvoje a s ní spjaté snaze pomoci chudším oblastem pohlíží právě Španělsko coby jedna z vyspělých zemí.

Předmětem bakalářské práce je analyzovat stav zahraniční rozvojové spolupráce Španělska, které se v současné době začíná řadit k jednomu z velmi štědrých donorů rozvojové pomoci ve světě. Cílem je proto vysledovat trendy, kterými se tato rozvojová spolupráce v posledních několika letech ubírá, a diskutovat tak možnost, jakým směrem by se mohla vyvíjet i nadále. Navíc poskytování rozvojové pomoci už dávno není vyspělými státy vnímáno jako něco odděleného a neprovázaného s ostatními oblastmi činností dané donorské země. Prostřednictvím popisu vybraných stěžejních komponentů bude proto umožněna nejen analýza stavu španělské rozvojové spolupráce, ale zároveň bude také nastíněn ekonomický, politický a sociální aspekt této pomoci. Snahou práce je v neposlední řadě rovněž analyzovat efektivnost španělské rozvojové pomoci, neboť poskytnutí určitého objemu finančních prostředků nemusí nutně zaručovat, že jejich potenciál bude efektivně proměněn.

Samotná práce bude rozdělena do tří základních kapitol. Úkolem první dvou kapitol bude stručná obecná charakteristika rozvojové spolupráce a rozvojové politiky vyspělých zemí. Tyto dvě kapitoly mají sloužit k lepšímu pochopení stěžejní části bakalářské práce, kterou bude zahraniční rozvojová spolupráce Španělska zabývající se vývojem jejího stavu během několika minulých let. Na základě rozboru stěžejních komponentů, kterými jsou historický vývoj, institucionální zajištění, rozvojová politika země, oficiální rozvojová pomoc, bilaterální a multilaterální pomoc, neziskový sektor, humanitární pomoc a efektivnost pomoci, bude v závěru práce provedeno celkové zhodnocení španělské rozvojové spolupráce.

Použitá metodologie a přehled literatury

Při zpracování bakalářské práce byla jednou z použitých metod analýza dostupné literatury a internetových zdrojů. Tato metoda byla využita zejména při analyzování řídicích plánů španělské rozvojové spolupráce a získávání potřebných dat z online databáze OECD/DAC. V práci byly také na základě této online databáze vytvořeny komparativní přehledy vybraných ukazatelů o rozvojové pomoci Španělska během několika minulých let.

Na zpracování prvních dvou kapitol, ale i některé další podkapitoly pojednávající o rozvojové spolupráci Španělska, byla pak použita zejména metoda rešerše, kdy byly shrnuty poznatky o příslušné problematice z několika vybraných zdrojů.

Bakalářská práce byla tedy zpracována na základě internetových zdrojů, ale také knižní literatury, která byla použita především u prvních dvou kapitol. Internetové zdroje byly naopak využity pro vytvoření kapitoly třetí.

K obecné problematice rozvojové spolupráce a rozvojové politiky vyspělých zemí existuje relativně velké množství zahraničních pramenů, a to jak v knižní, tak v elektronické podobě. Tyto zahraniční zdroje bývají většinou dostupné zejména v anglickém jazyce. České zdroje k této obecné problematice je možné také nalézt, nicméně jejich množství je již značně omezenější. Česky psané prameny mají opět podobu knižní, ale i elektronickou. Pokud se týká dostupnosti zahraniční knižní literatury v naší republice, je možné některé tyto díla si opatřit především na Katedře rozvojových studií při Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci či na Katedře světové ekonomiky při Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze, které se o problematiku rozvojových zemí intenzivně zajímají.

K problematice zahraniční rozvojové spolupráce Španělska existuje z česky psaných pramenů jen opravdu minimální množství zdrojů. Informace je proto možné čerpat pouze z početných zahraničních pramenů, jež jsou především v podobě internetových zdrojů, neboť různé řídicí plány, výroční zprávy, statistiky, které se každoročně obměňují, se pro svou aktuálnost zpracovávají právě v této podobě. Knižní podoba těchto zpracovávaných studií rovněž existuje, stejně jako i další prameny, nicméně jejich fyzická podoba v rámci naší republiky téměř neexistuje. Tato literatura je ale rozhodně plně dostupná přímo ve Španělsku. Zahraniční prameny jsou vzhledem k tématu, jímž se zabývají, pochopitelně psány v první řadě ve španělštině, avšak můžeme nalézt také prameny anglické, zejména pokud se týkají různých statistik

zpracovávaných mezinárodními organizacemi. Mezi organizacemi zabývajícími se tímto druhem statistik dominuje OECD. O rozvojové spolupráci Španělska vydávají pak publikace převážně Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci a Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce, které se této problematice intenzivně věnují. Tyto publikace mívají často jak knižní, tak elektronickou podobu, jež je duplicitou této formy knižní.

1. Charakteristika zahraniční rozvojové spolupráce

1.1. Rozvoj

Pojmem „rozvoj“ všeobecně označujeme jistý druh změny k lepšímu. Znamená to, že se něco dostává ze stavu, který je nějakým způsobem omezující, nežádoucí, nedostatečný, nepříjemný či dokonce ohrožující, do stavu lepšího, příznivějšího, žádaného. Jestliže mluvíme o rozvoji, máme tedy na mysli určitou pozitivní změnu. (*Nádvorník, 2004: 53*)

Vývoj vnímání pojmu „rozvoj“ však prošel během historie lidstva mnohými změnami. Problematika rozvoje v kontextu vyspělosti zemí se objevila po 2. světové válce, kdy byl koncept rozvoje během 50. a 60. let úzce spojen zejména s růstem ekonomickým, neboť jej tehdy rychle a dlouhodobě dosáhly tržní ekonomiky západních států. Úsilí o rozvoj bylo proto chápáno jako nastoupení cesty ostatních zemí stejným směrem. Státy, kde se dařilo dosáhnout ekonomického růstu, byly označovány za rozvinuté, ostatní státy, ve kterých růst neprobíhal, byly označeny jako rozvojové. Předpokládalo se, že přesun finančních prostředků a technologií z rozvinutých zemí vyřeší mnohé problémy zemí rozvojových, které měly rychle projít stejným vývojem od tradiční společnosti ke společnosti průmyslu a masové spotřeby, jakým prošla Evropa a Spojené státy americké v době 18.–20. století. Domněnka, že růst hrubého domácího produktu (HDP) automaticky přivodí i vzrůst životní úrovně naprosté většiny jednotlivců, se však nepotvrdila. (*Stojanov, 2005: 95; Nádvorník, 2004: 53; Soubottina, 2000: 8*)

V 70. letech mnozí proto začali uvedené předpoklady zpochybňovat, neboť nerovnost mezi bohatými a chudými zeměmi se za uplynulá desetiletí naopak zvětšila. Navíc v některých rozvojových zemích, které zaznamenaly ekonomický růst, se životní úroveň obyvatel zhoršila. V 80. letech tak byla pozornost věnována otázkám, jaký typ ekonomického růstu je žádoucí a jaká by měla být jeho distribuce mezi obyvatelstvo. Hospodářský růst byl stále považován za základ rozvojového snažení, významnou se ale stala otázka, o jaký typ růstu se jedná a zda z něj těží pouze úzká skupina, nebo zda plynou výhody s ním spojené k širokým vrstvám obyvatelstva. O rozvoji se začalo uvažovat jako o mnohorozměrném konceptu, který zahrnuje nejen materiální, ale i sociální, environmentální, politické a kulturní aspekty, neboť všechny tyto části mají vliv na kvalitu lidského života, což se stává novým pohledem na tuto problematiku. Zároveň se také začíná zdůrazňovat, že rozvoj musí být dlouhodobě

udržitelny, tedy aby současný průběh rozvoje neohrožoval možnost rozvoje dalších generací. (Stojanov, 2005: 95)

Názory na to, co je rozvoj, se tedy liší a vyvíjejí již od počátku zavedení tohoto pojmu. Různé kultury, skupiny a lidé navíc chápou kvalitu života, potažmo rozvoje, odlišně. Od 90. let až do současnosti se však postupně přehodnocuje výsadní role ekonomického růstu a začíná se naopak prosazovat koncept lidského rozvoje, který se zakládá na procesu rozšiřování možností lidí, jak žít život podle svých představ. V principu mohou být tyto možnosti neomezené a mohou se měnit v čase, avšak na všech úrovních (osobní, lokální, regionální, národní i mezinárodní) rozvoje jsou zásadní tři klíčové možnosti, a to možnost žít dlouhý a zdravý život, možnost získávat vědění a možnost přístupu ke zdrojům nutným pro zajištění důstojného života. Pokud lidé nemají tyto tři možnosti k dispozici, nemají pro ně další vymoženosti velký význam. Tyto tři základní východiska byla posléze rozšířena na sedm různých úrovní, jak pojímat rozvoj v kontextu rozvojových zemí¹. Těmito úrovněmi jsou:

- **ekonomická** – zajištění základního příjmu (ne nutně závislém na zaměstnání), sociální sítě pro chudé a přijatelné pracovní podmínky
- **osobní** – ochrana před násilím ze strany státu, skupin lidí či jednotlivců
- **potravinová** – fyzický a ekonomický přístup k potravinám
- **zdravotní** – dostačující výživa, nezávadná pitná voda a základní lékařská péče pro všechny
- **komunitní** – ochrana před etnickým či skupinovým útokem
- **environmentální** – zajištění čistého a bezpečného životního prostředí
- **politická** – ochrana proti politickým represím, mučení a porušování lidských práv, zajištění práva volit a být volen (Nádvorník, 2004: 52–59)

¹ V zásadě existují dvě možnosti, jak rozdělit země do určitých skupin podle jejich vyspělosti. První možností je podle HDP a druhá podle tzv. indexu lidského rozvoje (Human Development Index – HDI), jehož smyslem je právě zachytit jak ekonomické, tak sociální aspekty rozvoje, a proto se stanovuje na základě tří veličin, kterými jsou očekávaná délka života, vzdělání (gramotnost a počet let školní docházky) a také HDP.

Podle HDP na hlavu lze země rozdělit do pěti skupin, kterými jsou nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries – LDCs) s příjmem nižší než 750 dolarů, málo rozvinuté země (cca 750–950 dolarů), země s nižším středním příjmem (cca 950–3 700 dolarů), země s vyšším středním příjmem (cca 3 700–11 500 dolarů) a země s vysokým příjmem (nad 11 500 dolarů). (World Bank, 2009)

Podle HDI pak můžeme mluvit o zemích s nízkým (pod 0,5), středním (0,5–0,8) či vysokým (nad 0,8) indexem. Země s nízkým indexem bývají označovány jako rozvojové, se středním jako rozvíjející se (v této bakalářské práci však do konce 2. kapitoly pro zjednodušení taktéž zahrnuty pod označení rozvojové země, neboť i rozvíjejícím se zemím je potřeba poskytovat určitou pomoc) a s vysokým jako vyspělé. (UNDP, 2008)

1.2. Rozvojová spolupráce

Termín zahraniční² rozvojová spolupráce se zrodil spolu s již zmiňovanou problematikou rozvoje po druhé světové válce jako výraz modernější formy humanitární pomoci, jejíž tradice se formovala po staletí na základě etických hodnot jednotlivých světových náboženství, filozofických směrů a dalších ideových zdrojů. V současném pojetí představuje humanitární pomoc aktivity spojené s bezprostřední reakcí na tzv. humanitární krizi, za níž bývá označována situace, ve které jsou běžné prostředky lidí, které jim garantují důstojný život, narušeny v důsledku přírodní katastrofy nebo lidmi zaviněné krize. Humanitární pomoc je tedy krátkodobou pomocí, která lidem zasaženým humanitární krizí pomůže uspokojit jejich základní životní potřeby a také znovu obnovit důstojný život do podoby, jakou měl před danou krizí. Každá taková humanitární intervence je poskytována ve čtyřech základních oblastech, a to voda/hygiena, potraviny/výživa, poskytování nouzového přístřeší a zdravotní péče. (*Stojanov, 2005: 101–102; Lancaster, 2007: 1*)

Naopak rozvojová spolupráce se zaměřuje na monitorování dlouhodobých sociálních, ekonomických, zdravotních a environmentálních podmínek, ve kterých lidé v méně rozvinutých zemích světa žijí, a na hledání způsobů, jak by se tyto podmínky daly zlepšit. Myšlenka rozvojové spolupráce se zakládá na rovnoprávnosti jak lidí, kteří pomoc poskytují, tak osob, které ji přijímají. V praxi to znamená, že obě strany jsou do konkrétních projektů rozvojové pomoci zapojeny a nesou za ně svůj díl zodpovědnosti. (*Jelínek, 2004: 236; Stojanov, 2005: 102*)

Motivů, proč se rozvojová pomoc realizuje a proč by se realizovat měla, existuje mnoho. Tyto motivy lze rozdělit do čtyř základních oblastí, kterými jsou morální důvody, bezpečnostní cíle, ekonomické cíle a cíle politicko-kulturní.

Podle morálního principu je jednoduše lidské a eticky správné poskytovat pomoc lidem, kteří se ocitnou v nouzi, tedy i lidem, kteří žijí v dlouhodobě horších podmínkách než ostatní ve vyspělých zemích. (*Jelínek, 2004: 238*)

Rozvojové země jsou navíc často zdrojem nestability, ozbrojených konfliktů nebo organizovaného zločinu (například pašování zbraní či drog), a tak chudoba panující v těchto zemích představuje živnou půdu pro různé extremisty. V rámci bezpečnostních cílů lze tedy říci, že pokud budou žít rozvojové země v míru a bezpečí, budou v bezpečí

² Slovo zahraniční může být z pojmu „zahraniční rozvojová spolupráce“ vynecháno. Používá se zejména pro zdůraznění, že se nejedná o spolupráci mezi jednotlivými např. regiony, provinciemi atd. dané (dárcovské) země za účelem jejich rozvoje. V celém průběhu této bakalářské práce je tedy pojem „rozvojová spolupráce“ užíván ve smyslu pomoci chudým zemím.

i státy vyspělejší, neboť dnešní globalizovaný svět nezná hranic a události odehrávající se na jedné straně planety mají vliv na stranu druhou. Navíc účinná pomoc rozvojovým zemím pomáhá předcházet nelegální migraci a pronikání organizovaného zločinu do ostatních zemí. Bezpečnost má však i další podoby, kterými jsou například předcházení šíření infekčních chorob či ochrana před degradací životního prostředí, neboť i to je nedělitelné. (*Kaplan, 2005: 15; Lancaster, 2007: 13–16*)

V propojeném světě se prosperita a rozvoj chudých zemí odráží ve stabilnější ekonomice všech států. Poskytovanou pomocí si rozvinuté země navíc vytváří potenciální trhy pro své zboží, ale zároveň se otvírají nové obchodní vazby i pro země rozvojové. Rozvojová pomoc přináší také zisk a příležitost pro zaměstnanost, a to jak v rozvojových, tak i ve vyspělejších zemích, neboť zde se mohou lidé v některých oborech uplatnit jako rozvojoví pracovníci. (*Kaplan, 2005: 15; Lancaster, 2007:14–15*)

Díky rozvojové spolupráci se mohou zlepšovat diplomatické vztahy s partnerskými zeměmi. Může docházet také k oboustranné kulturní výměně, neboť působením v rozvojových zemích se mohou lidé seznámit s druhou kulturou, lépe ji poznat a předcházet tak některým xenofobním jevům ve svých společnostech. (*Kaplan, 2005: 16*)

Rozvojová spolupráce je pro zlepšení životních podmínek obyvatel chudých zemí proto realizována skrze následujících osm základních témat, kterými jsou:

- **boj s bezprostřední chudobou (potravin, voda)** – podpora domácí produkce potravin a vody a jejich rovnoměrná distribuce i postupné osamostatňování těchto činností
- **podpora vzdělávání** – školní projekty zaměřené na šíření gramotnosti, posilování učitelských kapacit a metodologie, neboť právě vzdělání může být, kromě vlastního přínosu pro ekonomické šance lidí, zásadní i pro otázky základních zdravotních návyků, plánování rodiny atd.
- **podpora zdravotnictví** – zlepšování zdravotnického systému chudých zemí, ale také snaha o prevenci chorob a sociální pomoc infikovaným
- **rozvoj podnikání** – zřizování dílen a podniků či zvyšování kvalifikace obyvatel dané oblasti prostřednictvím různých kurzů atd.
- **fyziká infrastruktura** – veškerá infrastruktura od zajištění pitné vody pro nejchudší obyvatele, přes budování dopravní sítě až po moderní telekomunikace

- **životní prostředí** – veškerá problematika spjatá se životním prostředím od ekologických katastrof, zalesňování, přes záchranu živočichů i rostlin až po geologické průzkumy atd.
- **energetické zdroje** – výzkum a realizace projektů v oblasti alternativních zdrojů energie či hledání úspor ve stávajících energetických systémech z důvodů soběstačnosti a dlouhodobé udržitelnosti těchto zdrojů
- **gender a demokratizace, dobré vládnutí** – aktivity zaměřené na vzdělávání žen a důraz na transparentnost a hospodárnost při využívání prostředků z rozvojové spolupráce, neboť v nedemokratických režimech má pak pomoc jen velmi malou účinnost (*Stojanov, 2005: 104–105*)

Rozvojová spolupráce může mít v konkrétních rozvojových zemích různorodé podoby, neboť jednotlivé státy poskytují rozvojovou pomoc několika různými cestami. Pomoc je financována prostřednictvím bilaterálních (případně trilaterálních³) rozvojových projektů, které realizuje subjekt z dané země či zemí, nebo země přispívá formou multilaterální pomoci do institucí jako Světová banka (WB), Organizace spojených národů (OSN), Mezinárodní měnový fond (MMF) či další mezinárodní organizace. Rozvojové projekty můžeme tedy dělit do čtyř základních skupin:

- **velké strukturální rozvojové projekty** – vládám chudých zemí poskytují nadnárodní finanční instituce typu WB či MMF za velmi přísných podmínek půjčky na restrukturalizaci domácí ekonomiky
- **rozsáhlé rozvojové programy** – probíhají na bilaterální úrovni mezi rozvojovými agenturami vyspělých zemí a vládami rozvojových států; značné finanční prostředky zde bývají často investovány do školství a zdravotnictví a dále také do infrastruktury, telekomunikací apod.
- **menší rozvojové projekty** – jsou realizovány nevládními organizacemi, které kladou velký důraz na konkrétní práci s místními komunitami a na posilování vlastních schopností lokálních obyvatel
- **malé (mini) projekty rozvojové spolupráce** – zaměřují se na velmi konkrétní a objemově omezenou práci s malými skupinkami lidí; jejich cílem je vedle konkrétní pomoci také přímý kontakt s cílovým příjemcem a navázání mezilidských vztahů (*Jelínek, 2004: 239*)

³ Trilaterální spolupráce však nebývá příliš častá.

Pro nastartování samostatného rozvoje zemí, kde jsou projekty realizovány, je však nutné výše zmíněné metody a druhy rozvojových projektů kombinovat. Správná realizace rozvojové spolupráce je pak podmíněna zejména kvalitním partnerstvím (úzkou spoluprací s místními subjekty – vládou, místním soukromým i neziskovým sektorem a s lokálními komunitami), systémovostí (projekt musí být zasazen do konkrétních potřeb a priorit dané přijímací země, musí být řešeny problémy, které považují za důležité i místní lidé a úřady, nejen tedy donorská země) a dlouhodobou udržitelností (snahou o zajištění trvalé udržitelnosti dopadů daného projektu, jehož konkrétní výsledky by měly být dlouhodobě využitelné). (*Stojanov, 2005: 105–107*)

Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc jsou v případech mnohých chudých zemí spolu silně propojeny, neboť je nutné obě tyto formy pomoci používat téměř současně nebo ve velmi úzké návaznosti. Bez zajištění základních lidských potřeb nemá totiž pro obyvatele další poskytnutá pomoc velký význam, stejně jako bez politické stability a ekonomické prosperity dané země je dlouhodobé poskytování humanitární pomoci taktéž bezpředmětné. (*Jelínek, 2004: 238*)

1.3. Aktéři rozvojové spolupráce a jejich politika

Za hlavní aktéry rozvojové spolupráce jsou zejména považovány vlády rozvinutých západních zemí, jejich protějšky v rozvojových zemích a konkrétní příjemci v terénu. Aktérů, kteří hrají v této oblasti roli, je ovšem daleko více. Jejich konkrétní vliv na změnu celé situace může být rozdílný, každý z nich však znamená pro rozvojovou spolupráci zvláštní přínos, ale někdy i speciální okruh problémů. (*Stojanov, 2005: 103*)

1.3.1. Mezinárodní finanční instituce

K jedněm z klíčových hráčů rozvojové spolupráce patří mezinárodní finanční instituce jako Světová banka, Mezinárodní měnový fond a Světová obchodní organizace (WTO), které byly založeny za účelem regulace a rozvíjení globálního ekonomického trhu a na pomoc rozvojovým zemím. V poslední době se však tyto organizace ocitají pod velkým tlakem kritiky kvůli své netransparentnosti, kontroverzním kritériím podmiňujícím finanční půjčky či podpoře environmentálně nešetrných projektů atd. (*Jelínek, 2004: 239*)

Nejvíce se problematice rozvojového světa věnuje z těchto tří mezinárodních finančních organizací právě Světová banka, která však někdy realizuje poněkud

environmentálně kontroverzní projekty, její rozhodovací procesy jsou neprůhledné atd. WB se skládá z pěti institucí, a to Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní finanční korporace, Mezinárodní asociace pro rozvoj, Multilaterální agentury pro garanci investic a Mezinárodního centra pro urovnávání investičních sporů. (Ehl, 2005: 78)

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj půjčuje finanční prostředky zemím středně rozvinutým a rozvojovým za podmínek o něco výhodnějších než na komerčních trzích. Hlavními oblastmi, na které se zaměřuje, jsou rozvoj hospodářské infrastruktury – např. silnice, továrny, elektrárny, přehrady atd. Mezinárodní finanční korporace se věnuje spolupráci se soukromým sektorem a poskytuje levné úvěry na komerční projekty. Mezinárodní asociace pro rozvoj poskytuje bezúročné půjčky vládám nejméně rozvinutých zemí na odstraňování chudoby. Multilaterální agentura pro garanci investic má na starosti vytváření příznivých podmínek pro zahraniční investice v rozvojových zemích. Poskytuje nekomerční pojištění firmám, které podnikají v rozvojových zemích a mají strach z politických a jiných faktorů, které by mohly ovlivnit návratnost jejich investic. Mezinárodní centrum pro urovnávání investičních sporů se věnuje řešení sporů vzniklých v oblasti investic. (Ehl, 2005: 78)

Mezinárodní měnový fond půjčuje značně objemné půjčky zemím nacházejícím se v hospodářské krizi nebo na jejím počátku. Fond však podmiňuje své půjčky opatřeními necitlivými k specifickým problémům chudých zemí. (Ehl, 2005: 78)

Cílem Světové obchodní organizace je odstranit co nejvíce bariér volného obchodu (např. dovozní cla, kvóty či jiné překážky na dovoz určitých druhů zboží a služeb), které používají vlády jednotlivých států k ochraně vlastního trhu. V kontextu rozvojové problematiky se WTO proto snaží o docílení takových obchodních dohod, které primárně napomohou rozvoji chudých zemí. WTO je nicméně silně kritizováno, neboť dovoluje nastavit bohatým zemím pravidla volného obchodu způsobem, který znevýhodňuje chudé země. (Ehl, 2005: 79)

1.3.2. Agentury OSN

Snahou OSN je ochrana mezinárodního míru a bezpečnosti, podpora ekonomického a sociálního rozvoje, ochrana lidských práv, humanitární činnost a mezinárodní právo. OSN je tvořena mnoha specializovanými suborganizacemi (agenturami), které se zabývají vždy určitou oblastí rozvojové problematiky. Nejvíce se jí věnuje Rozvojový program OSN (UNDP), v rámci svých dalších programů pak Světová zdravotnická

organizace (WHO) a Dětský fond OSN (UNICEF). Jejich vliv na řešení zásadních otázek je ovšem relativně malý, protože stejně jako ostatní agentury OSN jsou ve velké míře závislé na financování z členských států. (*Jelínek, 2004: 239*)

UNDP je agenturou, která přispívá na konkrétní projekty formou spolufinancování a příjemce příspěvku musí zajistit chybějící část rozpočtu. Významným úkolem UNDP je zpracovávání zpráv a studií, které se každý rok zaměřují na určitý problém z rozvojové tematiky – např. na otázku postavení žen apod. WHO se snaží globálně podporovat zvyšování zdravotní úrovně, prevenci nemocí, boj proti epidemiím a zlepšování hygieny, a to vše zejména v chudých zemích. Hlavními oblastmi činnosti UNICEF jsou pak vzdělávání dívek, program zaměřený na očkování všech potřebných dětí jako prevence vážných chorob, problematika HIV/AIDS, ochrana dětí a vytváření bezpečného prostředí pro jejich zdravý vývoj atd. (*Ehl, 2005: 72–73*)

Mezi další agentury OSN, které se také věnují rozvojové problematice, patří Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) zabývající se formulováním politiky a postupy ekonomického vývoje se zaměřením na nejméně rozvinuté země, Program OSN pro životní prostředí (UNEP) zabývající se ochranou životního prostředí a aplikací udržitelného rozvoje, Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky (UNHCR) poskytující uprchlíkům mezinárodní ochranu cestou dodržování lidských práv a materiální pomoc jako jídlo, vodu, přístřeší a lékařskou péči. Hlavním cílem další agentury, kterou je Mezinárodní organizace práce (ILO), je zlepšovat pracovní a životní podmínky zaměstnanců. V chudých zemích se snaží ILO bojovat proti zneužívání dětské a ženské práce, neúměrně dlouhé pracovní době a také prosazovat jednotné standardy bezpečnosti práce a určitou výši mzdy, které by tak zabránily otrocké práci. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) se v rozvojových zemích zabývá zvyšováním úrovně výživy obyvatel, zlepšováním životní úrovně venkovského obyvatelstva a rozvojem půdních a vodních zdrojů. Důležitou agenturou je také Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO), která se soustřeďuje na oblast posilování průmyslového rozvoje šetrného vůči životnímu prostředí. UNIDO v chudých zemích realizuje projekty na podporu průmyslu, konkurenceschopnosti, transferu technologií atd. (*Ehl, 2005: 72–74*)

1.3.3. Vlády

Vlády jednotlivých států a jejich instituce patří k dalším důležitým aktérům rozvojové spolupráce. Ve většině vyspělých států⁴ existuje rozvojová agentura, která koordinuje rozvojové aktivity své země. Politická rozhodnutí vlád Severu i Jihu jako členů mezinárodních institucí výrazně, a to v pozitivním i negativním smyslu, ovlivňují další vývoj rozvojové spolupráce. Klíčovým tématem pro vlády rozvinutých zemí je objem prostředků poskytovaných na pomoc chudým zemím a systém jejich využívání. Důraz je přitom kladen na efektivnost, systémovost a dlouhodobou udržitelnost. Pro vlády Jihu coby hlavní příjemce pomoci je stěžejní otázkou nejen transparentnost, efektivnost a zodpovědnost při správě poskytnutých prostředků, ale také hledání trvale udržitelných kapacit pro překonání nepříznivých podmínek ve vlastních zemích. (*Jelínek, 2004: 239–240*)

1.3.4. Evropská unie

Evropská unie je jedním z nejvýznamnějších aktérů rozvojové spolupráce. Dřívější Evropské hospodářské společenství využívalo již od svého založení různé nástroje k poskytování vnější pomoci. Prostřednictvím speciálních dohod upravovalo své vztahy nejprve s koloniemi členských zemí a posléze s nezávislými státy, kterým pomáhalo v budování kapacit a infrastruktury, podporovalo vzdělání, zabezpečovalo potraviny atd. Původní skupina několika afrických zemí, se kterými Evropské hospodářské společenství navázalo vztahy, se rozšířila na skupinu ACP – země Afriky, Karibské oblasti a Tichomoří. V současné době vztahy Evropské unie (EU) a ACP upravuje revidovaná dohoda z beninského Cotonou, která se zabývá celou řadou činností, mezi něž kromě hospodářské a technické pomoci a možnosti přístupů výrobků ze zemí ACP na trhy členských zemí EU patří také problematika lidských práv, dobrého vládnutí a další. (*Jelínek, 2004: 239*)

I když země ACP zaujímají mimořádné postavení v rozvojové politice EU, neomezuje se její spolupráce jen na tyto oblasti. Od počátku 70. let začalo Evropské hospodářské společenství totiž spolupracovat s asijskými státy a od 80. let intenzivněji také se zeměmi Latinské Ameriky. Přístup k oběma těmto regionům charakterizuje rozdílnost mezi relativně rozvinutějšími a chudšími státy. V případě rozvinutějších zemí nebo regionů se spolupráce EU orientuje především na problematiku obchodu

⁴ Rozvojová politika těchto rozvinutých států bude více popsána v kapitole „2. Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC)“.

a investic. V případě chudších zemí jižní Asie, Střední Ameriky a Andského regionu hraje rozvojová spolupráce a humanitární pomoc významnější roli, která pokrývá širší spektrum činností. Evropská unie intenzivně také spolupracuje se zeměmi severní Afriky, Blízkého východu a východní Evropy. Objemy disponibilních prostředků investovaných do těchto regionů jsou však výrazně nižší než v případě spolupráce se zeměmi ACP. (Stojanov, 2005: 175)

Evropská unie čerpá finanční prostředky na rozvojovou spolupráci se zeměmi ACP z Evropského rozvojového fondu, do kterého přispívají její jednotlivé členské státy. Pomoc ostatním regionům (země Latinské Ameriky, asijské státy atd.) je financována z obecného rozpočtu EU. Tématické rozpočtové kapitoly (např. problematika nášlapných min, infekčních chorob apod.) zaměřené na konkrétní problémy rozvoje ve světě jsou pak financovány prostřednictvím dalších nástrojů externí pomoci EU v rámci úřadu EuropeAid, který je orgánem Evropské komise a který odpovídá za spolupráci i se zeměmi ACP a dalšími rozvojovými regiony. (Stojanov, 2005: 173–176)

1.3.5. Veřejnost, občanská hnutí, nevládní organizace

Mínění veřejnosti, občanských hnutí a nevládních organizací hraje v rozhodování rozvinutých zemí o rozvojových otázkách velkou roli. Naopak v chudých zemích hlas veřejnosti a jeho vliv na vůli vlád je pro časté přítomnosti autoritativnějších režimů stále nedostatečný. Mnohé výrazné rozvojové aktivity však již nyní v režii různých nevládních organizací, občanských nutí a církví v chudých zemích probíhají, neboť vliv těchto aktérů v rozvinutých zemích v poslední době roste. Tento růst je přímo úměrný nespokojenosti tamní veřejnosti s politikou nadnárodních institucí i jednotlivých vlád v otázkách rozvoje. Některé z mezinárodních nevládních organizací se dokonce staly natolik renomovanými, že jsou jejich studie a kampaně k rozvojovým tématům brány seriózně jak národními vládami, tak i mezinárodními institucemi. (Jelínek, 2004: 240)

1.3.6. Regionální finanční instituce

Podle vzoru Světové banky vzniklo postupně ve světě několik regionálně působících bank, které se také orientují na rozvojovou problematiku. Tyto banky se podílejí na přínosných projektech, které pomáhají místnímu rozvoji. Nicméně stejně jako WB jsou i tyto regionální finanční instituce podrobovány kritice, zejména kvůli netransparentnosti svých rozhodovacích procesů. (Ehl, 2005: 83)

Mezi tyto regionální finanční instituce patří např. Evropská investiční banka⁵, Evropská banka pro obnovu a rozvoj⁶, Asijská rozvojová banka, Islámská rozvojová banka, Africká rozvojová banka, Meziamerická rozvojová banka atd.

1.3.7. Ostatní aktéři

Mezinárodních a regionálních organizací či institucí, které se taktéž zabývají rozvojovou problematikou, existuje mnohem více. Jejich vliv a spektrum rozvojových aktivit již však nejsou tak rozsáhlé jako u předešle zmíněných aktérů této spolupráce.

1.4. Vybrané klíčové iniciativy na poli rozvojové spolupráce

Během historie realizování rozvojové spolupráce vzniklo mnoho iniciativ (např. různé úmluvy, smlouvy, programy atd.), které mají na tomto poli dopomoci ke zlepšení efektivnosti a udržitelnosti rozvoje a zprostředkovaně tedy ke zkvalitnění životní úrovně obyvatel chudých zemí. Úkolem iniciativ je také podpořit principy, kterými by se pro účinnou realizaci měla rozvojová spolupráce snažit řídit.

K jedné z významných iniciativ patří „Závazky ze Světového potravinového summitu OSN“ uskutečněného v Římě v roce 1986. Setkání se zabývalo otázkami hladu a celosvětového zabezpečení potravin. Vlády vyspělých zemí se zde zavázaly snížit do roku 2015 počet chudých⁷ o polovinu, avšak později byly nuceny uznat, že tento cíl není realistický a že k jeho dosažení budou potřebná razantnější opatření ze strany rozvinutých zemí. Za hlavní problémy nemožnosti realizovat tento závazek byly označeny nedostatečné příspěvky do fondu pro boj s hladem, ale také neochota rozvojových zemí věnovat více pozornosti rozvoji venkova a kultivaci zemědělské půdy. (*Stojanov, 2005: 106*)

Další důležitou iniciativou byla „Agenda 21“, která byla v roce 1992 přijata na konferenci OSN o životním prostředí v Riu de Janeiru. Iniciativa představuje určitý plán, jenž uvádí do praxe konkrétní kroky regulující vliv člověka na životní prostředí. Zabývá se širokou škálou ekologických témat, které se týkají vypouštění skleníkových plynů do ovzduší přes záchranu deštných pralesů až po kultivaci zemědělské půdy atd. (*Stojanov, 2005: 106*)

⁵ Evropská investiční banka se kromě Evropy angažuje i v řadě rozvojových zemí.

⁶ Evropská banka pro obnovu a rozvoj se nejdříve soustředila na pomoc postsocialistickým zemím ze střední a východní Evropy, posléze se zaměřila na země Střední Asie.

⁷ V té době byl počet chudých (lidé s denním příjmem nižší než jeden americký dolar) přibližně 800 miliónů lidí na celém světě.

Mezi jednu z nejvýznamnějších iniciativ pak patří „Rozvojové cíle tisíciletí“ (Millennium Development Goals – MDGs) přijaté v roce 2000 v New Yorku na summitu OSN. Tato Miléniová deklarace představuje nejpalčivější rozvojové problémy, ze kterých vzešlo právě osm stěžejních cílů s osmnácti dílčími úkoly a více než čtyřiceti ukazateli. Těchto cílů má být dosaženo společným úsilím vyspělých i méně rozvinutých zemí do roku 2015. Jsou jimi:

- odstranění extrémní chudoby a hladu
- dosažení základního vzdělání pro všechny
- prosazování rovnosti pohlaví a posílení role žen ve společnosti
- snížení dětské úmrtnosti
- zlepšení zdraví matek
- boj s HIV/AIDS, malárií a dalšími nemocemi
- zajištění udržitelného stavu životního prostředí
- posilování světového partnerství pro rozvoj (*Jelínek, 2004: 243–245*)

Od svého přijetí v roce 2000 se Rozvojové cíle tisíciletí těší všeobecné podpoře v mnoha zemích světa, a proto byly ratifikovány 191 státy. Nicméně konkrétní realizace jednotlivých kroků a snaha naplnit tyto cíle se potýká s řadou problémů. (*Stojanov, 2005: 106*)

Dalším význačným mezníkem v úsilí mezinárodního společenství o udržitelný rozvoj a potlačení chudoby se v roce 2002 stal „Monterreyský konsensus“, který se věnoval otázce financování rozvoje. Šlo o první konferenci svého druhu a kromě OSN se na ní podílely i ostatní mezinárodní organizace jako WB, MMF a WTO. Cílem konference bylo dohodnout se na nástrojích a potřebném financování k naplnění Rozvojových cílů tisíciletí. Za základní princip konsensu byla proto stanovena vzájemná odpovědnost, kdy rozvojové země nesou primární odpovědnost a musí dát do pořádku své politické, hospodářské a institucionální prostředí, zatímco vyspělé země je mají podporovat zvýšenou a efektivní rozvojovou pomocí a snadnějším přístupem na své trhy. (*Stojanov, 2005: 106*)

V roce 2005 byla více než sto státy přijata „Pařížská deklarace“. Hlavním cílem této dohody je zvýšení účinnosti pomoci v oblasti rozvojové spolupráce do roku 2010. Mezi pěti základními principy, které by toto zvýšení měly umožnit, patří poskytování pomoci na základě požadavků partnerských zemí, přizpůsobení se programovým dokumentům partnerských zemí, vzájemná koordinace mezi donory, řízení zaměřené na výsledky a posilování vzájemné odpovědnosti. (*Opršal, 2008*)

2. Rozvojová politika vyspělých zemí (OECD/DAC)

2.1. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

„Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj“ (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) je mezinárodní vládní organizací sídlící v Paříži. Sdružuje 30 zemí⁸ světa, jejichž společným rysem je nejen vysoká životní úroveň a ekonomická vyspělost založená na tržním hospodářství, ale také víra ve sdílené demokratické hodnoty. OECD byla založena v roce 1961 s cílem podpořit hospodářský rozvoj ve světě a mezinárodní ekonomickou spolupráci. Šíře záběru OECD je velmi rozsáhlá – sahá od ekonomické politiky, přes politiku sociální a politiku trhu práce, zemědělskou politiku či politiku životního prostředí až po obchod či politiku vědeckotechnickou. Členem OECD je od roku 1961 i Španělsko. (OECD, 2008: 3–4; Stojanov, 2005: 121)

2.2. Výbor pro rozvojovou pomoc

Jednou ze široké řady činností OECD je také politika rozvojové spolupráce, jejímž cílem je podpořit sociálně-ekonomický rozvoj v méně rozvinutých částech světa. Výbor⁹ OECD, který byl k tomuto účelu zřízený, se nazývá „Výbor pro rozvojovou pomoc“ (Development Assistance Committee – DAC). OECD/DAC je součástí organizace od samého počátku, tedy již od roku 1961. Dalším specifikem oproti ostatním výborům je vysoká frekvence jeho zasedání, neboť OECD/DAC se schází pravidelně jednou za měsíc na úrovni pařížských delegátů a jednou ročně navíc na úrovni nejvyšších představitelů rozvojových agentur zodpovědných za rozvojovou spolupráci dané země. (Stojanov, 2005: 121)

Výbor OECD/DAC je unikátním nástrojem, jak co nejlépe koordinovat, zefektivnit a zvýšit rozvojové úsilí zemí OECD, neboť sdružuje země, které poskytují 90 % světové rozvojové pomoci. Dnes je členem DAC 22 zemí¹⁰ (včetně Španělska od roku¹¹ 1991) a Evropská komise, která je brána jako samostatný dárce. Zbývající země OECD

⁸ Členy OECD jsou Austrálie, Belgie, Česká republika (od roku 1995), Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Japonsko, Jižní Korea, Kanada, Lucembursko, Maďarsko, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Spojené státy americké, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko.

⁹ Výborů, které jsou vždy zaměřenou na určitou činnost, je v OECD několik desítek.

¹⁰ Členskými zeměmi DAC jsou Austrálie, Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Japonsko, Kanada, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irsku, Spojené státy americké.

¹¹ Pro vstoupení do DAC je totiž nutné splňovat určitá kritéria pro poskytování rozvojové pomoci.

(včetně České republiky) nejsou formálně členy DAC, mohou se ovšem všech jeho zasedání účastnit. Pozorovatelský status v OECD/DAC mají i zástupci tří mezinárodních organizací, a to Světová banka, MMF a UNDP. (*OECD, 2008: 9; OECD, 2009b; OECD, 2007: 2*)

2.2.1. Struktura orgánů DAC

Problematika rozvojové spolupráce je velmi rozsáhlá, a proto existuje na podporu činnosti DAC řídicí sekretariát a řada pracovních skupin, které se věnují specifickým oblastem rozvojové spolupráce a sdružují odborníky z členských zemí na expertní úrovni. V současné době funguje osm těchto skupin:

- **Working Party on Statistics (Skupina pro statistické informace)** – zabývá se definicí oficiální rozvojové pomoci, statistickým výkaznictvím a sleduje objemy poskytnuté rozvojové pomoci
- **Working Party on Aid Effectiveness (Skupina pro efektivnost pomoci)** – sleduje efektivnost poskytnuté rozvojové pomoci
- **Network on Development Evaluation (Skupina pro hodnocení rozvoje)** – má na starosti hodnocení výsledků rozvojových projektů a programů
- **Network on Gender Equality (Skupina pro rovnoprávnost)** – prosazuje rovnoprávnost žen a posiluje jejich roli v rozvoji
- **Network on Environment and Development Co-operation (Skupina pro životní prostředí a rozvojovou spolupráci)** – monitoruje rozvojové aspekty životního prostředí
- **Network on Poverty Reduction (Skupina pro snížení chudoby)** – sleduje širokou řadu sektorů (zemědělství, infrastruktura, informační a komunikační technologie atd.) a jejich vliv na snižování chudoby
- **Network on Governance (Skupina pro dobré vládnutí)** – prosazuje princip, že dobrá veřejná správa a instituce jsou předpokladem kvalitního rozvoje
- **International Network on Conflict and Fragility (Mezinárodní skupina pro konflikt a nestabilitu)** – vyhodnocuje bezpečnostní aspekty rozvojové spolupráce (*OECD, 2008: 5–29*)

2.2.2. Hlavní činnost DAC

Mezi jednu z hlavních činností výboru OECD/DAC patří politický i odborný dialog o rozvojové spolupráci. DAC oproti např. WB či agenturám OSN neuskutečňuje projekty přímo¹² v rozvojových zemích, ale poskytuje mezi jednotlivými dárci možnost dialogu, jak rozvojovou pomoc nejlépe realizovat. Další výhodou je multioborový charakter OECD, neboť DAC může využít širokou síť ostatních výborů a zohlednit tak různé nezbytné aspekty. Aktivity rozvojové spolupráce totiž úzce souvisejí s dalšími oblastmi jako je obchodní politika (např. celní preference pro dovozy z rozvojových zemí), ochrana životního prostředí (koncept udržitelného rozvoje), věda a technologie a jiné. Důležité také je, že OECD/DAC tento dialog nevede pouze v uzavřeném kruhu vyspělých zemí OECD, ale navázal partnerství s dalšími mezinárodními organizacemi a samotnými rozvojovými zeměmi. (*Stojanov, 2005: 122*)

Výsledkem politického dialogu v DAC a technické činnosti v jednotlivých pracovních skupinách jsou směrodatné dokumenty (neboli směrnice) v oblasti rozvojové spolupráce. V průběhu let mnohé směrnice DAC udávaly aktuální směr rozvojové spolupráce. Přelomovým dokumentem DAC je „Shaping the 21st Century“ z roku 1996, který vytyčuje rozvojovou strategii mezinárodního společenství pro první polovinu tohoto nového století. Ostatní směrnice¹³ jsou specifitější a obsahují soubor doporučení vždy pro konkrétní oblast rozvoje. (*Stojanov, 2005: 122*)

Další hlavní činností DAC je publikování přehledů, v nichž pravidelně jednou za čtyři roky hodnotí rozvojovou politiku svých členů. Tyto přehledy se nazývají „peer reviews“ a jsou vytvářeny na základě monitorovacích misí, které spolu se sekretariátem provádějí dvě ze zbývajících zemí DAC. Hodnocenou zemi v průběhu tohoto monitorovacího procesu zpravidla zastupuje vysoký představitel ministerstva či agentury zodpovědné za rozvojovou spolupráci. Na konci mise trvající půl roku je pak vydána zpráva, která pro hodnocenou zemi obsahuje poznatky a doporučení, jež jsou významným vodítkem pro její další postup. (*OECD, 2007: 6*)

Výbor DAC rovněž publikuje výroční zprávy o rozvojové spolupráci, které shrnují aktuální mezinárodní trendy v této oblasti. Součástí těchto zpráv jsou také obsáhlé statistiky o rozvojové pomoci. Tyto statistiky jsou vůbec jedním z nejvýznamnějších

¹² Projekty v rozvojových zemích realizují totiž přímo jednotlivé dárcovské země.

¹³ Mezi tyto další směrnice patří např. série směrnic o životním prostředí a rozvojové pomoci, Směrnice pro omezení chudoby, Směrnice o roli zdraví v boji proti chudobě, Směrnice o rovnoprávnosti žen a posílení role žen v rozvojové spolupráci, Směrnice pro pomoc při předcházení násilných konfliktů a další.

produktů DAC a jsou pro svou kvalitu a srovnatelnost přejímány ostatními organizacemi, médii, atd. Právě DAC stanovuje a dále upřesňuje závaznou definici „oficiální rozvojové pomoci“ (Official Development Assistance – ODA), za kterou považuje ty toky peněz, materiálu či technické pomoci do rozvojových zemí, které:

- jsou poskytovány oficiálními vládními institucemi dárcovské země (na rozdíl od soukromé pomoci či zahraničních investic)
- s cílem udržitelného sociálně-ekonomického rozvoje (na rozdíl od toků, jejichž cíle nejsou rozvojové, ale komerční či bezpečnostní – např. vojenská pomoc je z ODA vyřazena)
- mají koncesionální charakter (jsou skutečnou pomocí ve formě nevratného grantu či alespoň půjčky, která má podmínky výhodnější, než by byla půjčka poskytnutá za podmínek tržních) (*Stojanov, 2005: 122–123*)

Kromě ODA pro rozvojové země existovala do konce roku 2004 i kategorie „oficiální pomoci“ (Official Aid – OA), která musela splňovat stejné podmínky, ale týkala se tehdy transformujících se zemí (např. Rusko, Bulharsko, Izrael atd.), které byly obecně vyspělejší, a měly tedy jiné problémy než země rozvojové.

2.2.3. Aktuální témata výboru DAC

Mezi aktuální témata DAC patří monitoring naplňování jednotlivých rozvojových cílů tisíciletí, které jsou snadno kvantifikovatelné (např. snížení počtu chudých lidí o polovinu) a časově ohraničené (mělo bych jich být dosaženo do roku 2015). Výbor zde tak může využít svou statistickou kapacitu. (*Stojanov, 2005: 123*)

DAC se také zabývá vývojem a novými trendy, které utvářejí současnou podobu rozvojové spolupráce. „Nové rozvojové paradigma“ proto vychází z Pařížské deklarace a jejich pěti základních principů.

V neposlední řadě se DAC zaměřuje i na efektivnost pomoci, neboť poskytnutý objem pomoci a její efektivnost jsou dvě různé věci, které však spolu úzce souvisejí. Pro kvalitní realizaci rozvojové spolupráce je totiž potřeba dbát na to, aby vynaložené finanční prostředky byly poskytnuty co možná nejefektivněji, neboť jinak může docházet ke ztrátě potenciálu pomoci. DAC proto identifikoval několik základních podmínek, které vedou ke zvýšení efektivnosti rozvojové pomoci:

- **nevázání pomoci (untying)**¹⁴ – realizace rozvojového projektu pro nejméně chudé země by neměla být podmiňována nákupem zboží a služeb pouze od firem příslušné donorské země, neboť možnost zakoupení potřebného materiálu na zdravém konkurenčním trhu tak může optimalizovat náklady spojené s daným projektem
- **sladění pomoci s národními rozvojovými strategiemi** – na rozdíl od pomoci, která je vnucována zvenčí, je neefektivnější ta, která odpovídá potřebám partnerských zemí vyjádřených v národních rozvojových strategiích
- **harmonizace donorských praktik** – donorské země by měly sladit a zjednodušit své procedury, aby nezatěžovaly omezené kapacity zemí rozvojových; nemělo by také docházet k duplikování pomoci
- **selektivita pomoci** – rozvojová pomoc by měla být přednostně poskytována zemím, které dodržují demokracii a vytváří příznivé prostředí pro efektivní uplatnění této pomoci
- **řízení pomoci založené na výsledcích** – dárci by měli zaručit, že jednotlivé rozvojové projekty nejsou realizovány samoučelně, nýbrž jejich úspěšnost posuzovat podle skutečných a měřitelných výsledků (např. v souvislosti s naplňováním MDGs) (*OECD, 2008: 9; Stojanov, 2005: 123*)

OSN zkonstatovalo, že Rozvojových cílů tisíciletí by bylo možné dosáhnout, ale pouze v případě, že vyspělé státy by přehodnotily své dosavadní přístupy a značně urychlily a posílily praktické kroky. Zároveň je potřeba, aby donorské státy zvýšily do roku 2015 úroveň oficiální rozvojové pomoci, a to na 0,7 % svého HND (hrubého národního důchodu). Evropská unie se navíc zavázala, že do roku 2010 navýší průměrný podíl ODA na HND za celou EU na 0,56 %, přičemž jednotlivé členské státy DAC¹⁵ by měly poskytovat minimálně 0,51 % svého HND a státy¹⁶, které přistoupily do EU po roce 2002, minimálně 0,17 %. (*Council of the EU, 2009: 4*)

DAC v roce 2008 poskytl na celkovou ODA přibližně 120 miliard amerických dolarů, z čehož bilaterální pomoc představovala přibližně 70 %¹⁷. Z bilaterální pomoci poskytnuté DAC v roce¹⁸ 2007 bylo nejvíce finančních prostředků (přibližně 20 %)

¹⁴ Průměr nevázané pomoci za všechny členské státy DAC tvořil v roce 2007 přibližně 84% podíl na jejich bilaterální ODA. (*OECD, 2009a*)

¹⁵ Tímto myšleno členské státy DAC, které se nacházejí v EU.

¹⁶ Tyto státy by se pak do roku 2015 měly snažit navýšit podíl ODA na 0,33 % jejich HND.

¹⁷ Podíl bilaterální pomoci DAC na jejich celkové ODA se již dlouhodobě pohybuje okolo 70 %.

¹⁸ Rozdělení bilaterální pomoci DAC podle sektorového, teritoriálního a ekonomického zaměření je v současné době dostupné pouze do roku 2007.

věnováno na vzdělání, zdraví a obyvatelstvo chudých zemí, dalších 20 % na ostatní sociální infrastrukturu, 15 % na oddlužení zemí, 13 % na zlepšení ekonomické infrastruktury a 6 % na humanitární pomoc. Nejvíce pomoci pak směřovalo do zemí subsaharské Afriky (asi 30 %), severní Afriky a Blízkého východu (18 %), Střední a jižní Asie (11 %), do ostatních oblastí Asie a Oceánie (8 %) a do Latinské Ameriky a Karibské oblasti pouze 6 %, přičemž okolo 28 % ODA tak bylo poskytnuto zemím s nižším středním příjmem, 25 % nejméně rozvinutým zemím a 15 % zemím málo rozvinutým. (*OECD, 2009a; OECD, 2009c*)

3. Zahraniční rozvojová spolupráce Španělska

3.1. Historický vývoj rozvojové spolupráce

Španělsko coby jedna z vyspělejších zemí začíná realizovat svou zahraniční rozvojovou spolupráci již v 50. letech, nicméně rozsah této spolupráce a pomoci je až do konce 80. let velmi omezený. V roce 1946 je založen „Institut hispánské kultury“ (Instituto de Cultura Hispánica), který je zodpovědný Ministerstvu zahraničních věcí. Tento institut se snaží podporovat zlepšení kulturních vazeb mezi Španělskem a zeměmi Latinské Ameriky, a proto jsou jejich univerzitním studentům poskytovány stipendia. Je také poskytována pomoc zdravotní a potravinová. Od počátku 60. let se pak postupně začíná rozvíjet pomoc bilaterální i multilaterální a taktéž pomoc technická. Pomoc bilaterální je směřována do zemí jako Kuba, Chile, Argentina, Paraguay, Alžírsko, Zair (Demokratická republika Kongo) a mnohé další. Jedná se většinou o pomoc zaměřenou na oblast vzdělání, zdravotnictví a zajištění základních potřeb pro důstojný život. Multilaterální pomoc se rozšiřuje s přibývajícím vstupem Španělska do různých mezinárodních organizací (např. Světová banka, OSN, Africká rozvojová banka či Meziamerická rozvojová banka atd.), do kterých přispívá určité finanční obnosy na realizaci rozvojové pomoci. Je poskytována také technická pomoc, která spočívá ve vysílání odborníků či poskytování stipendií do zemí nejen již Latinské Ameriky, ale také arabských. (Granell, 1980: 13–21; AECID, 2009a)

Z Institutu hispánské kultury se v roce 1977 stává „Iberoamerické centrum spolupráce“ (Centro Iberoamericano de Cooperación), které má již nové kompetence a funkce ohledně rozvojové pomoci. Od 70. let se také začíná objevovat pomoc v obchodních vztazích prostřednictvím preferenčního obchodního režimu, kdy dochází k odbourávání či zvýhodnění celních poplatků, které některé rozvojové země nemusí při exportu do Španělska platit. V roce 1979 se Iberoamerické centrum spolupráce mění v „Institut iberoamerické spolupráce“ (Instituto de Cooperación Iberoamericana). Španělsko nadále i během 80. let pokračuje v rozšiřování své bilaterální, multilaterální, technické a obchodní pomoci. V roce 1985 dochází k nové organizační struktuře Ministerstva zahraničních věcí, a proto se odpovědným orgánem za rozvojovou spolupráci země stává „Státní sekretariát pro mezinárodní spolupráci a Iberoameriku“ (Secretaría de Estado para la Cooperación Internacional y para Iberoamérica), kterému se Institut iberoamerické spolupráce stává podřízený. (Granell, 1980: 21–25; AECID, 2009a)

Průlom v rozvojové spolupráci však přichází v roce 1988, kdy je založena samostatná „Španělská agentura pro mezinárodní spolupráci“ (Agencia Española de Cooperación Internacional – AECI), která je odpovědná za vedení agendy rozvojové spolupráce. Tuto agenturu vede ale nadále tajemník ze Státního sekretariátu pro mezinárodní spolupráci a Iberoameriku. Odpovědnost za rozvojovou politiku země proto nese pak Ministerstvo zahraničních věcí. Součástí Španělské agentury pro mezinárodní spolupráci je také řada dalších orgánů a center, které agentuře pomáhají v lepší realizaci rozvojové spolupráce. AECI se věnuje nejen ekonomickému, ale i sociálnímu, kulturnímu, politickému a institucionálnímu rozvoji chudých zemí, zejména pak u států hispanofonních, se kterými má historické a kulturní vazby. (AECID, 2009a)

V roce 2007 je agentura přejmenována na „Španělskou agenturu pro mezinárodní rozvojovou spolupráci“ (Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo – AECID) a příslušné ministerstvo na „Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce“, jehož název byl změněn již v roce 2004. Ve stejném roce byl pak i zkrácen název Státního sekretariátu pro mezinárodní spolupráci a Iberoameriku na „Státní sekretariát pro mezinárodní spolupráci“. (AECID, 2009a)

3.2. Institucionální zajištění

V současné době nese odpovědnost za rozvojovou politiku země Ministerstvo zahraničních věcí a spolupráce (Ministerio de Asuntos Exteriores y de Cooperación – MAEC). Za vedení agendy rozvojové spolupráce zodpovídá Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci, která je odpovědná právě Ministerstvu zahraničních věcí a spolupráce. AECID vede tajemník Státního sekretariátu pro mezinárodní spolupráci, kterého jmenuje MAEC. Úkolem tajemníka je dohlížet na Řídící radu (neboli představenstvo), Poradní radu, AECID, Kancelář humanitární pomoci a podepisovat smlouvy, úmluvy a další nezbytné dokumenty týkající se rozvojové spolupráce. Vedle Řídící rady existuje i Kontrolní výbor, jehož úlohou je dohlížet na správné fungování této rady. (AECID, 2009b)

Na návrh tajemníka Státního sekretariátu je pak jmenován ředitel AECID, který připravuje plány rozvojové spolupráce, její rozpočty, řídí ostatní ředitelství, kanceláře a centra AECID atd. Mezi další významné výkonné orgány AECID patří Technický kabinet, Kancelář pro humanitární pomoc, Ředitelství pro spolupráci s Latinskou Amerikou a Karibikem, Ředitelství pro spolupráci s Afrikou, Asií

a východní Evropu, Ředitelství pro sektorovou a multilaterální spolupráci, Ředitelství pro kulturní a vědecké vztahy, Kancelář fondu spolupráce pro vodu a zdravotnictví a Generální kancelář. Součástí Španělské rozvojové agentury jsou také orgány působící přímo v zahraničních zemích, ve kterých AECID realizuje své projekty. Těmito orgány jsou: 42 Technických úřadů pro spolupráci (jsou zodpovědné za realizaci bilaterálních projektů AECID), 19 kulturních center (připravují, koordinují a realizují aktivity týkající se kulturní spolupráce) a 4 vzdělávací centra (připravují a realizují činnosti spojené se vzděláváním). (*AECID, 2009b*)

Španělská agentura pro mezinárodní rozvojovou spolupráci je veřejnoprávní společností, která je pověřena vykonávat následující vybrané funkce:

- vést, navrhovat, koordinovat a realizovat programy a projekty a další činnosti potřebné k poskytování rozvojové pomoci
- zajišťovat komplementaritu rozvojových politik s dalšími spolupracujícími úřady a bilaterální a multilaterální pomocí
- realizovat a financovat rozvojové programy a projekty s ohledem na principy Pařížské deklarace
- přispívat na multilaterální pomoc
- zastupovat a informovat o španělské rozvojové spolupráci v národních institucích, na jednáních a fórech atd.
- podporovat spolupráci různých ministerstev s ostatní veřejnou správou zabývající se rozvojovou problematikou
- koordinovat a realizovat humanitární pomoc v zahraničí
- podporovat veřejné a soukromé iniciativy zasazující se o rozvoj
- poskytovat technickou pomoc, která podpoří rozvoj chudých zemí
- podporovat rozvoj kulturních a vědeckých vztahů s ostatními zeměmi
- rozvíjet podle platné legislativy další činnosti, které by mohly přispět ke zlepšení rozvojové spolupráce
- atd. (*AECID, 2009c*)

Kromě AECID a MAEC se však na zajištění zahraniční rozvojové spolupráce Španělska podílejí i další aktéři. K jedněm z těchto aktérů patří španělská vláda a Poslanecká sněmovna, které musí projednávat příslušné dokumenty týkající se rozvojové spolupráce. Dalšími z těchto aktérů jsou Ministerstvo financí, jež spravuje

značnou část finančních prostředků uvolněných na španělskou ODA, Ministerstvo průmyslu a obchodu, jež se věnuje poskytnutým půjčkám koncesionálního charakteru, a také ostatní ministerstva zabývající se podle jejich zaměření příslušným úsekem rozvojové problematiky. Kromě ministerstev se na rozvojové spolupráci rovněž podílí tamní nevládní organizace, soukromé společnosti a podniky, odbory, univerzity vzdělávající odborníky či samotné správy autonomních oblastí Španělska. (MAEC, 2005: 104–112)

3.3. Rozvojová politika země

Problematika rozvojové spolupráce představuje pro španělskou vládu jednu z jejích významných činností. Za hlavní cíl španělské pomoci byl zvolen boj proti chudobě, což znamená nejen potřebu poskytnout materiální zázemí, ale také zajistit a rozšířit možnosti, příležitosti a práva obyvatel chudých zemí. Jedná se však o velkou výzvu, ke které je nutná spolupráce všech aktérů podílejících se na rozvojové pomoci, včetně podpory samotných obyvatel Španělska. K dosažení rozvojových cílů vytyčených Španělskem vydal proto MAEC od roku 2001 tři klíčové „Řídící plány španělské spolupráce“, které obsahují podrobný popis a kritéria, jak by těchto záměrů mělo být dosaženo. První plán byl vydán pro léta 2001–2004, druhý pro 2005–2008 a aktuální je pro 2009–2012. Dokument Řídícího plánu je opravdu významný, neboť podle něho je vždy koordinována veškerá rozvojová spolupráce země. Kromě těchto plánů však MAEC také od roku 1998 vydává „Roční plány zahraniční španělské spolupráce“, které slouží ke každoročnímu upřesnění a většímu specifikování jednotlivých postupů směřujících k rozvoji chudých zemí. MAEC rovněž zpracovává různé monitorovací a evaluační zprávy sloužící k uvědomění si slabých stránek španělské pomoci a jejímu následnému zkvalitnění. (MAEC, 2009b)

Španělská rozvojová politika je směřována především k tomu, aby poskytnutá pomoc pomáhala naplnit MDGs. K efektivnímu naplnění cílů, které si Španělsko předsevzalo, je však potřeba dodržovat několik strategických metod, za které v letech 2005–2008 bylo považováno podpoření spolupráce mezi aktéry podílejících se na rozvoji, koherence jejich politik, koordinace a harmonizace poskytované pomoci s požadavky přijímacích zemí, navýšení ODA, zlepšení sektorové a teritoriální distribuce ODA a rozšiřování vzdělanosti španělské společnosti ohledně rozvojové problematiky. (MAEC, 2005: 21–24)

Rozvojová politika současného Řídícího plánu vychází z plánu předešlého. Bylo však zkonstatováno, že je oproti minulému plánovacímu období nutné pro zvýšení efektivnosti pomoci zlepšit zejména proces decentralizace spočívající v předání pravomocí ohledně realizace daného projektu nižším operativním jednotkám, což sekundárně souvisí právě s posílením koherence politik jednotlivých aktérů rozvojové spolupráce. Je dáván také důraz na zlepšení sektorové a teritoriální distribuce ODA a občanského povědomí o rozvojové problematice. Přibyly však i nové strategické metody, ke kterým patří např. podpoření multilaterální pomoci, u níž by Španělsko mělo přispívat zejména těm mezinárodním organizacím, které se zaměřují na podobné sektory pomoci jako tato země. Multilaterální pomoc by se také měla doplňovat s pomocí bilaterální. Mezi další metody patří rovněž investice do studií o rozvoji, které by však měly být zaměřeny na oblast komparativních výhod španělské zahraniční spolupráce. V neposlední řadě je potřeba s rozšiřováním záběru rozvojové pomoci posílit i institucionální a lidské kapacity, u kterých by měla být zlepšena kvalita jejich odbornosti atd. Důležitá je také podpora koordinace a komplementarity mezi jednotlivými aktéry spolupráce. Nezbytnou podmínkou ke zefektivnění pomoci je pak rovněž zjednodušení celého projektového cyklu. (MAEC, 2009a: 10–79)

Španělsko se ve své rozvojové politice zavázalo, že do roku 2010 bude na ODA poskytovat 0,56 % svého HND a do roku 2015 navýší tento podíl až na 0,7 %. Navíc bylo stanoveno, že nejméně 25 % z bilaterální ODA by mělo být poskytnuto na pomoc věnovanou sektoru vzdělání a zdraví a rovněž alespoň 25 % pomoci by mělo nejpozději v roce 2015 směřovat do nejméně rozvinutých zemí. I když země Latinské Ameriky a Karibiku zůstávají pro Španělsko prioritní oblastí, které by mělo být poskytováno nejméně 40 % bilaterální ODA, země subsaharské Afriky by měly být taktéž středem zájmu španělské spolupráce. Do prioritních zemí a zemí hodných zřetele¹⁹ by pak mělo nejpozději v roce 2012 dohromady směřovat 85 % španělské bilaterální ODA, přičemž do prioritních zemí 65 %²⁰ celkové bilaterální pomoci a do zemí hodných zřetele 20 %. Bylo také stanoveno, že nejméně 7 % z bilaterální ODA by mělo být poskytnuto na humanitární pomoc. (MAEC, 2009a: 227; MAEC, 2005: 23–24)

¹⁹ Rozdělení zemí, se kterými Španělsko realizuje svou bilaterální spolupráci, do tří skupin – prioritních zemí, zemí hodných zřetele a zemí přednostního zájmu – bude popsáno více v podkapitole „3.5. Bilaterální spolupráce“.

²⁰ V dokumentu Řídícího plánu pro období 2005–2008 bylo původně stanoveno, že do prioritních zemí by mělo směřovat 70 % španělské bilaterální ODA, tedy o 5 procentních bodů více než doporučuje současný Řídící plán.

3.4. Oficiální rozvojová pomoc

V roce 2008 věnovalo Španělsko na oficiální rozvojovou pomoc přibližně 6,69 miliardy amerických dolarů, tedy v přepočtu 0,43 % svého HND. V rámci členů DAC se tak Španělsko podle tohoto procentuálního podílu²¹ zařadilo mezi osmou až desátou nejštedřejší zemi (viz příloha č. 1). Španělsko však vždy neposkytovalo takový objem finančních prostředků jako je tomu v posledních letech od roku 2006. Do roku 2005 patřilo naopak mezi třetinu nejméně štedrých zemí. (OECD, 2009a)

3.4.1. Objem a trendy pomoci

Z tab. 1 je možné vidět, že objem finančních prostředků, které Španělsko věnuje na oficiální rozvojovou pomoc, v posledních letech neustále stoupá, a navíc je značný předpoklad, že vzhledem k politickým závazkům bude růst i nadále (s čímž paralelně souvisí i růst podílu ODA na HND země, který se konstantně zvyšuje od roku 2003, s tendencí rychlejšího růstu od roku 2005). Za posledních 6 let tak objem této pomoci vzrostl třiapůlkrát (podíl ODA na HND však pouze necele dvakrát). Podíl bilaterální pomoci na celkové ODA se dlouhodobě pohybuje mezi 55–65 %, s mírnou tendencí růstu v posledních letech. Podíl multilaterální pomoci se pohybuje kolem 35–45 %, naopak v nedávné době s mírnou tendencí poklesu.

Tab. 1: Oficiální rozvojová pomoc Španělska v letech 2001–2008

ODA/roky	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
bilaterální pomoc (v mld. USD)	1,15	1,00	1,15	1,40	1,86	2,09	3,34	4,61
podíl bilaterální pomoci na celkové ODA	66 %	58,5 %	59 %	57 %	61,5 %	55 %	65 %	69 %
multilaterální pomoc (v mld. USD)	0,59	0,71	0,81	1,04	1,16	1,72	1,80	2,08
podíl multilaterální pomoci na celkové ODA	34 %	41,5 %	41 %	43 %	38,5 %	45 %	35 %	31 %
celkem (v mld. USD)	1,74	1,71	1,96	2,44	3,02	3,81	5,14	6,69
podíl ODA na HND	0,3 %	0,26 %	0,23 %	0,24 %	0,27 %	0,32 %	0,37 %	0,43 %

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

²¹ Pořadí porovnáváno podle procentuálního podílu ODA na HND, neboť to lépe vystihuje skutečnou ochotu zemí poskytovat finanční prostředky na rozvojovou pomoc. Mnohdy totiž země s vysokým HND poskytnou na pomoc sice relativně značný objem prostředků, nicméně v porovnání s výkonem ekonomiky jejich země je tato částka nízká – viz Spojené státy americké, které poskytují v posledních letech každoročně přes 20 miliard amerických dolarů, podíl ODA na jejich HND se však pohybuje kolem 0,18 %, tedy jedním z nejmenších podílů ze členů DAC.

3.4.2. Sektorové zaměření

Zaměření bilaterální ODA se dělí do osmi základních sektorů a devátého nespécifikovaného sektoru, do kterého náleží všechny ostatní druhy pomoci, jež nelze zařadit do jednoho z předcházejících sektorů.

Tab. 2: Sektorové zaměření španělské bilaterální ODA v letech 2001–2007

Sektor/roky ²²	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%
Vzdělání, zdraví a obyvatelstvo	209	18,2	212	21,2	215	18,7	204,2	14,6	286,8	15,4	313	15	568	17
Ostatní sociální infrastruktura	198	17,2	225	22,5	247,2	21,5	283	20,2	238	12,8	345	16,5	975	29,2
Ekonomická infrastruktura	132	11,5	178	17,8	195,5	17	229,6	16,4	158	8,5	293	14	274	8,2
Výrobní průmysl	69	6	74	7,4	76	6,6	105	7,5	83,7	4,5	104,5	5	164	4,9
Multisektor²³	87,5	7,6	65	6,5	92	8	109,2	7,8	126,5	6,8	150	7,2	414	12,4
Programová asistence	6	0,5	8	0,8	6,9	0,6	11,2	0,8	13	0,7	35,5	1,7	73,5	2,2
Snížování dluhu	354,2	30,8	107	10,7	130	11,3	245	17,5	720	38,7	502	24	297	8,9
Humanitární pomoc	27,6	2,4	15	1,5	55,2	4,8	65,8	4,7	89	4,8	117	5,6	207	6,2
Nespécifikované	66,7	5,8	116	11,6	132,2	11,5	147	10,5	145	7,8	230	11	367,5	11
Celkem	1150	100	1000	100	1150	100	1400	100	1860	100	2090	100	3340	100

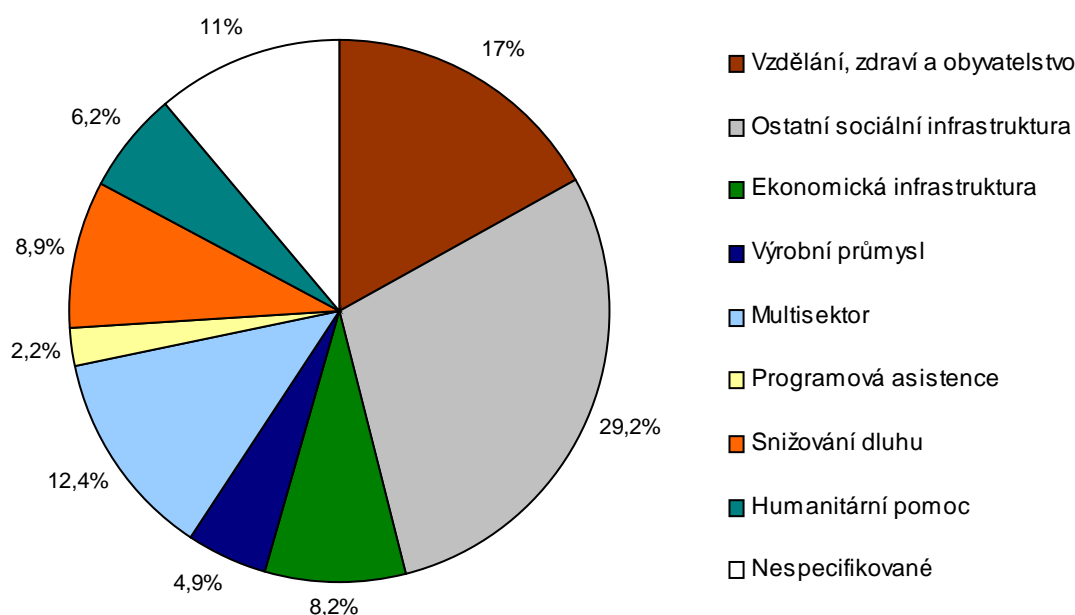
Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): Development Database on Aid from DAC members: DAC online

Z tab. 2 můžeme vidět, že nejvíce pomoci směřuje dlouhodobě do sektoru vzdělání, zdraví a obyvatelstvo a také do ostatní sociální infrastruktury (dohromady do těchto dvou sektorů kolem 30–40 % veškeré bilaterální ODA, přičemž v roce 2007 dosáhl

²² Sektorové zaměření španělské bilaterální ODA je zpracováno do roku 2007, neboť data jsou dostupná pouze do této doby.

²³ Do oblasti multisektoru je zahrnuta pomoc, která je spjata s několika různými sektory, a to životním prostředím, problematikou genderu a rozvojem venkova a měst.

tento podíl dokonce 46 %). Na sektor vzdělání, zdraví a obyvatelstvo bylo v letech 2001–2003 poskytováno procentuálně více pomoci než je tomu v posledních letech. Nicméně od roku 2004 můžeme pozorovat pozvolný opětovný nárůst pomoci věnované do tohoto sektoru. Navíc je předpoklad, že by tento nárůst měl vzhledem k politickým závazkům země nadále pokračovat. Relativně objemově významným je také sektor snižování dluhu neboli odpouštění dluhů²⁴ rozvojovým zemím. V případě tohoto sektoru se však jeho procentuální podíl na bilaterální ODA liší v závislosti na daném roce, kdy např. v roce 2005 dosáhl 40% podílu a naopak v roce 2007 podílu pouze 9%. Dalším politicky závazným sektorem, kde můžeme dlouhodobě pozorovat konstantní nárůst, je humanitární pomoc, která v roce 2007 představovala přes 6% podíl na bilaterální ODA. Vzhledem k tomuto trendu se lze domnívat, že tento nárůst bude pokračovat i v budoucnu. Do sektoru ekonomické infrastruktury pak směřuje v dlouhodobém průměru mezi 10–15 %, do výrobního průmyslu mezi 5–7 %, do multisektoru 7–10 %, do programové asistence 0,75–1,5 % a do nespécifikovaného 10–11 % bilaterální pomoci.

Graf č. 1: Sektorové zaměření španělské bilaterální ODA v roce 2007

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

²⁴ Tyto dluhy vznikly zejména během 80. let minulého století, kdy rozvojovým zemím byly mezinárodními finančními organizacemi či vládami vyspělých zemí půjčovány značné finanční prostředky na rozvoj jejich země. Nicméně tyto půjčky byly mnohdy podmiňovány finančními opatřeními necitlivými vůči chudým zemím, a tak je státy nebyly schopné splácet.

Konkrétní procentuální zastoupení jednotlivých sektorů v roce 2007 lze znázorněně vidět v grafu č. 1. Sektory jako ekonomická infrastruktura, výrobní průmysl, multisektor či programová asistence dosáhly tehdy oproti dlouhodobým stavům mírně podprůměrných procentuálních hodnot, což bylo způsobeno v důsledku značného posílení sektoru ostatní sociální infrastruktury, která představovala téměř 30 % španělské bilaterální ODA.

3.4.3. Teritoriální zaměření

Zaměření bilaterální ODA lze rozdělit také do šesti základních oblastí, do kterých španělská pomoc směřuje. Kromě těchto šesti oblastí je poskytována rovněž tzv. nespecifikovaná bilaterální pomoc, jež směřuje na různé velkoplošné projekty.

Tab. 3: Teritoriální zaměření španělské bilaterální ODA v letech 2001–2007

Region/roky ²⁵	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%
Subsaharská Afrika	87	7,6	163	16,3	158	13,7	180	12,9	560,5	30,1	276	13,2	514	15,4
Jižní a Střední Asie	21	1,8	43	4,3	11	1	34	2,4	40,5	2,2	39	1,9	93	2,8
Ostatní Asie a Tichomoří	77	6,7	54	5,4	65	5,6	53	3,8	85	4,6	68	3,3	180	5,4
Blízký východ a severní Afrika	91	7,9	94	9,4	125	10,9	209	14,9	319	17,1	465	22,2	385	11,5
Latinská Amerika a Karibik	694	60,3	414	41,4	517	45	631	45,1	584	31,4	784	37,5	1182	35,4
Evropa	60	5,2	109	10,9	115	10	98	7	50	2,7	146	7	127	3,8
Nespecifikované	120	10,5	123	12,3	159	13,8	95	13,9	221	11,9	312	14,9	859	25,7
Celkem	1150	100	1000	100	1150	100	1400	100	1860	100	2090	100	3340	100

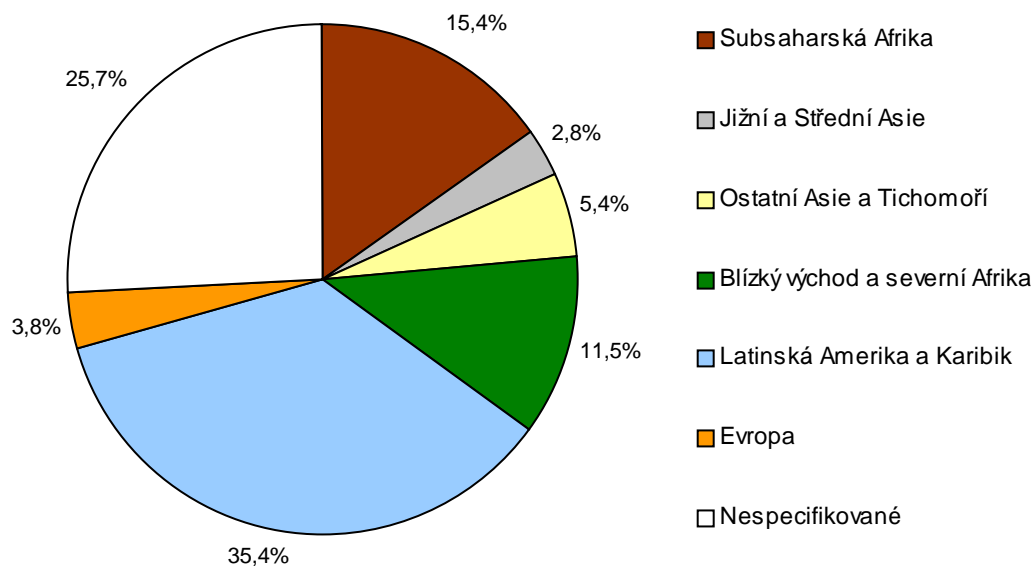
Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

Z tab. 3 můžeme vidět, že nejvíce finančních prostředků (v průměru 35–45 %) již dlouhodobě směřuje do oblasti Latinské Ameriky a Karibiku, přičemž oproti dřívějším letům zde dochází od roku 2004 k mírnému poklesu poskytování pomoci. Vzhledem

²⁵ Teritoriální zaměření španělské bilaterální ODA je zpracováno do roku 2007, neboť data jsou dostupná pouze do této doby.

k politickým závazkům země je však pravděpodobné, že by mělo v následujících letech dojít k opětovnému nárůstu nad 40 %. Středem zájmu španělské bilaterální ODA je rovněž oblast subsaharské Afriky, do které se v posledních letech snaží Španělsko posílit objem poskytovaných finančních prostředků. V dlouhodobém průměru představuje subsaharská Afrika 13–15% podíl. Další oblastí, do které Španělsko směřuje svou pomoc, je Blízký východ a severní Afrika, jejíž podíl na bilaterální ODA Španělska se nepravidelně mění v závislosti na daném roce. V dlouhodobém průměru však tato pomoc představuje 11–15 %. Do Evropy pak v průměru 5–7 % pomoci, do ostatní Asie a Tichomoří 4–6 %, do jižní a Střední Asie 2–2,5 % a do nespecifikované bilaterální pomoci 12–14 %.

Konkrétní procentuální zastoupení jednotlivých regionů v roce 2007 lze vidět z grafu č. 2. Regiony se v tomto roce podílely na španělské bilaterální ODA relativně v rámci svých dlouhodobých průměrů. Výraznější navýšení můžeme pozorovat u nespecifikované bilaterální pomoci, což se sekundárně projevilo na mírném snížení procentuálního podílu u regionu Latinské Ameriky a Karibiku a také Evropy.

Graf č. 2: Teritoriální zaměření španělské bilaterální ODA v roce 2007

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

3.4.4. Zaměření pomoci podle výše příjmu recipientů

Zaměření bilaterální ODA lze rovněž dělit podle výše příjmu recipientů (viz příloha č. 2)²⁶ do pěti základních skupin a jedné nespecifikované skupiny, do které jsou zahrnuty velkoplošné projekty.

Tab. 4: Zaměření španělské bilaterální ODA podle výše příjmu recipientů v letech 2001–2007

Výše příjmu/roky ²⁷	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%
Nejméně rozvinuté země	77	6,7	129	12,9	158	13,7	160	11,5	401	21,6	141	6,7	436	13,1
Málo rozvinuté země	432	37,6	88	8,8	82	7,1	248	17,7	260	14	214	10,2	251	7,5
Nižší střední příjem	442,5	38,5	544	54,4	540	47	630	45	838	45	1136	54,4	1355	40,6
Vyšší střední příjem	21	1,8	53	5,3	125	10,9	86	6,1	12	0,6	128	6,2	155	4,6
Vysoké příjmy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nespecifikované	177,5	15,4	186	18,6	245	21,3	276	19,7	349	18,8	471	22,5	1143	34,2
Celkem	1150	100	1000	100	1150	100	1400	100	1860	100	2090	100	3340	100

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

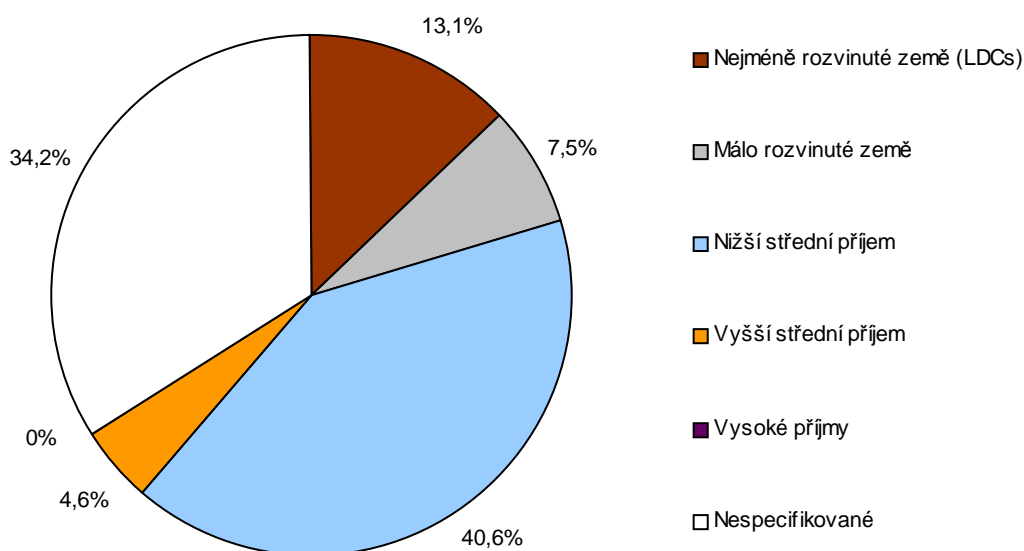
Z tab. 4 je možné vidět, že nejvíce španělské bilaterální ODA směřuje do zemí s nižším středním příjmem, v dlouhodobém průměru 45–50 %. Do této příjmové skupiny patří často právě země Latinské Ameriky a Karibiku. Další významná část pomoci je pak směřována do nejméně rozvinutých zemí, což v dlouhodobém průměru představuje 11–13 %. Procentuální podíl této příjmové skupiny však v posledních letech nepravidelně kolísá v závislosti na daném roce. Pokud chce Španělsko dostát svému politickému předsevzetí, mělo by tento podíl ale v následujících letech navýšit. Naplnění daného závazku do roku 2015 zůstává nicméně relativně nejistým.

²⁶ V příloze č. 2 jsou uvedeny pouze čtyři příjmové skupiny, a to nejméně rozvinuté země, málo rozvinuté země, země s nižším středním příjmem a země s vyšším středním příjmem, neboť ODA bývá poskytována právě těmto skupinám. Zemím s vysokými příjmy (zastoupeny vyspělými zeměmi) ODA poskytována nebývá. V příloze č. 2 jsou země do jednotlivých skupin rozděleny podle stavu příjmu v roce 2007, aby byla zachována paralela se zpracováním údajů uvedených v tab. 4.

²⁷ Zaměření španělské bilaterální ODA podle výše příjmu recipientů je zpracováno do roku 2007, neboť data jsou dostupná pouze do této doby.

Skupině málo rozvinutých zemí je v průměru poskytováno mezi 10–14 % pomoci, přičemž od roku 2004 zde dochází k postupnému ubývání věnované ODA. Menší množství pomoci pak směřuje i do zemí s vyšším středním příjmem, kde podíl ODA dlouhodobě představuje 4–6 %. Zemím s vysokými příjmy Španělsko nedává žádnou pomoc, neboť ekonomika těchto zemí je značně vyspělá. Nespecifikované příjmové skupině je v průměru poskytováno 19–21 % bilaterální ODA.

Konkrétní procentuální zastoupení jednotlivých příjmových skupin v roce 2007 můžeme vidět v grafu č. 3. Země s nižším středním příjmem a málo rozvinuté země dosáhly tehdy mírně podprůměrných procentuálních hodnot, což bylo způsobeno v důsledku posílení objemu financí do příjmově nespecifikované skupiny, která představovala třetinu španělské bilaterální ODA. Procentuální podíly ostatních příjmových skupin se pohybovaly v rámci jejich dlouhodobých průměrů.

Graf č. 3: Zaměření španělské bilaterální ODA podle výše příjmu recipientů v roce 2007
Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

3.5. Bilaterální spolupráce

Obdobně jako v předcházejícím Řídícím plánu pro programové období 2005–2008 bylo i pro následující léta 2009–2012 za hlavní cíl rozvojové pomoci Španělska stanoveno snižování chudoby s důrazem na základní sociální potřeby. Za další tradiční cíle byly určeny ochrana lidských práv a spravedlivého vládnutí, rovnost mužů a žen, ochrana životního prostředí a respekt ke všem kulturám. (MAEC, 2009a: 96–97)

3.5.1. Prioritní sektorové zaměření bilaterální pomoci

K naplnění hlavních cílů uvedených výše je potřeba realizovat rozvojovou pomoc v rámci prioritních sektorů, za které Španělsko považuje následující oblasti:

- demokratické vládnutí – snažit se podpořit důležitost demokracie a respekt k základním lidským právům
- rozvoj venkova a snížení počtu lidí trpícím hladem – zlepšit životní podmínky a potravinové zabezpečení venkovského i městského obyvatelstva
- vzdělání – podpořit základní vzdělávání, která by bylo kvalitní a zdarma, prostřednictvím zlepšení systémů veřejného vzdělávání, zejména v zemích s nízkým indexem vzdělanosti
- zdraví – snažit se zlepšit zdravotní podmínky obyvatel chudých zemí prostřednictvím zajištění potřebné technologie, osvěty atd.
- voda a sanační zařízení – snažit se zlepšit přístup k pitné vodě a základním sanačním zařízením, zajistit úplný hydrologický systém
- ekonomický růst v boji proti chudobě – podpořit spravedlivý a udržitelný ekonomický rozvoj, který bude ohleduplný k životnímu prostředí a nebude omezovat rozvoj dalších generací
- ochrana životního prostředí a boj proti klimatickým změnám – snažit se zacházet s přírodními zdroji udržitelným způsobem a posílit institucionální kapacity, které se zabývají strategií šetrného zacházení s přírodními zdroji a snížením dopadu klimatických změn
- věda, technologie a inovace – snažit se podporovat vytváření, osvojení a užívání znalostí z vědecké oblasti za účelem zlepšení celkových podmínek pro život, ekonomický růst a sociální spravedlnost
- kultura a rozvoj – podpořit kulturní možnosti coby podstatnou součást lidského rozvoje
- rovnost mužů a žen – snažit se posílit roli žen v rozvoji zejména prostřednictvím empowermentu neboli posílením jejich schopností
- migrace a rozvoj – podpořit empowerment diaspor a chránit lidská práva migrantů
- zajišťování míru – snažit se předcházet konfliktům a v případě jejich vypuknutí podporovat opětovný návrat k míru prostřednictvím zajištění rovnosti, spravedlnosti, ochranou obětí a další, a po ukončení konfliktu se

snažit o znovuoobnovení fyzické, ekonomické a sociální stránky zasažené oblasti (*MAEC, 2009a: 105–106*)

Za realizaci bilaterálních projektů AECID jsou zodpovědné Technické úřady pro spolupráci, které přímo sídlí v partnerských zemích, jimž Španělsko poskytuje rozvojovou pomoc. Projekty uskutečňují samy nebo ve spolupráci s místními úřady a organizacemi. Finance na pomoc, kterou realizují soukromé firmy či nevládní organizace, jsou poskytovány AECID na základě otevřeného výběrového řízení. Tyto podávané projekty však vždy musí pracovat v prioritních sektorech a směřovat do prioritních zemí či zemí hodných zřetele nebo přednostního zájmu.

3.5.2. Partnerské země

Pro programové období 2009–2012 se Španělsko rozhodlo poskytovat rozvojovou pomoc celkem padesáti partnerským zemím. Tyto země jsou však podle nutnosti přijímat rozvojovou pomoc rozděleny do tří skupin, kterými jsou: skupina prioritních zemí, skupina zemí hodných zřetele a skupina zemí přednostního zájmu. Španělsko si své partnerské oblasti, kterým bude pomáhat, vybírá podle několika aspektů. Jedním z těchto aspektů je snaha pomoci zejména zemím, kde je vysoká míra chudoby. Španělsko proto směřuje svou pomoc do nejméně rozvinutých a málo rozvinutých zemí a zemí s nižším i vyšším středním příjmem. Dalším z aspektů pro poskytování rozvojové pomoci je zájem pomáhat ve státech, které postihla ekonomická, sociální či přírodní krize. Španělsko také upřednostňuje země, ve kterých má již své technické a institucionální zázemí a s tím související dlouholeté znalosti a zkušenosti z dané oblasti. (*MAEC, 2009a: 187–188*)

Do skupiny prioritních zemí jsou vybírány ty, které podle výše příjmu na jednoho obyvatele patří k nejméně rozvinutým, málo rozvinutým či zemím s nižším středním příjmem. Jedná se tedy většinou o oblasti, kde se vyskytuje vysoká míra chudoby a nutnost poskytnutí pomoci je zde proto značná. Do skupiny zemí hodných zřetele patří státy s podobnou charakteristikou jako do skupiny prioritních zemí, avšak s tím rozdílem, že zaměření se u nich na jeden problematický aspekt může těmto oblastem výrazně pomoci v jejich rozvoji. Do skupiny zemí přednostního zájmu jsou vybírány ty, jejichž obyvatelé mají střední příjmy a navíc je zde patrný relativně vysoký stupeň rozvoje. Pomoc směřovaná do těchto států má dopomoci spíše k posílení a upevnění stávajícího rozvoje daných zemí, než k zajištění základních životních podmínek

příslušných obyvatel, neboť tyto státy mají již poněkud odlišnější problémy než země prioritní či hodné zřetele. Do států přednostního zájmu by proto mělo směřovat zbylých 15 % bilaterální španělské ODA. (MAEC, 2009a: 189–193)

Za „prioritní země“ si pro období 2009–2012²⁸ Španělsko vybralo 23 zemí (viz obr. 1), kterými v následujících oblastech jsou:

- Latinská Amerika a Karibik – **Bolívie, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Paraguay, Peru, Salvador**
- Blízký východ a severní Afrika – **Alžírsko, Maroko, Mauretánie, Palestina, Západní Sahara**²⁹
- Subsaharská Afrika – **Etiopie, Kapverdy, Mali, Mozambik, Niger, Senegal**
- Ostatní Asie a Tichomoří – **Filipíny, Vietnam**

Za „země hodné zřetele“ si pro období 2009–2012³⁰ Španělsko vybralo 14 států (viz obr. 1), kterými v následujících oblastech jsou:

- Latinská Amerika a Karibik – **Kolumbie**
- Blízký východ a severní Afrika – **Irák, Libanon**

²⁸ Pro období 2005–2008 bylo pro Španělsko prioritními zeměmi následujících 23 států:

- Latinská Amerika a Karibik – Bolívie, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Haiti, Honduras, Nikaragua, Paraguay, Peru, Salvador
- Blízký východ a severní Afrika – Alžírsko, Maroko, Mauretánie, Palestina, Tunisko, Západní Sahara
- Subsaharská Afrika – Angola, Kapverdy, Mozambik, Namíbie, Senegal
- Ostatní Asie a Tichomoří – Filipíny, Vietnam (MAEC, 2005: 73)

V období 2001–2004 ještě neexistovalo rozdělení partnerských zemí do tří skupin. Příslušné státy byly označovány pouze jako prioritní země a bylo jich 35 následujících:

- Latinská Amerika a Karibik – Bolívie, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Honduras, Kolumbie, Kuba, Nikaragua, Paraguay, Peru, Salvador
- Blízký východ a severní Afrika – Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Libanon, Maroko, Mauretánie, Palestina, Tunisko, Západní Sahara
- Subsaharská Afrika – Angola, Guinea Bissau, Jihoafrická republika, Kapverdy, Mozambik, Namíbie, Rovnicková Guinea, Senegal, Svatý Tomáš a Princův ostrov
- Ostatní Asie a Tichomoří – Čína, Filipíny, Vietnam
- Evropa – Albánie, Bosna a Hercegovina, bývalá Jugoslávie (Srbsko a Černá Hora) (MAEC, 2000: 9–11)

²⁹ Palestina není samostatným státem, nýbrž autonomním územím Izraele. Západní Sahara je území okupované Marokem.

³⁰ Pro období 2005–2008 bylo pro Španělsko zeměmi hodných zřetele následujících 17 států:

- Latinská Amerika a Karibik – Kolumbie, Kuba
- Blízký východ a severní Afrika – Irák, Libanon, Sýrie
- Subsaharská Afrika – Demokratická republika Kongo, Etiopie, Guinea Bissau, Rovnicková Guinea, Súdán
- Jižní a Střední Asie – Afganistán, Srí Lanka
- Ostatní Asie a Tichomoří – Indonésie, Kambodža, Východní Timor
- Evropa – Albánie, Bosna a Hercegovina (MAEC, 2005: 73)

- Subsaharská Afrika – *Angola, Demokratická republika Kongo, Gambie, Guinea, Guinea Bissau, Rovnicková Guinea, Súdán*
- Jižní a Střední Asie – *Afganistán, Bangladéš*
- Ostatní Asie a Tichomoří – *Kambodža, Východní Timor*

Za „země přednostního zájmu“ si pro období 2009–2012³¹ Španělsko vybralo 13 států (viz obr. 1), kterými v následujících oblastech jsou:

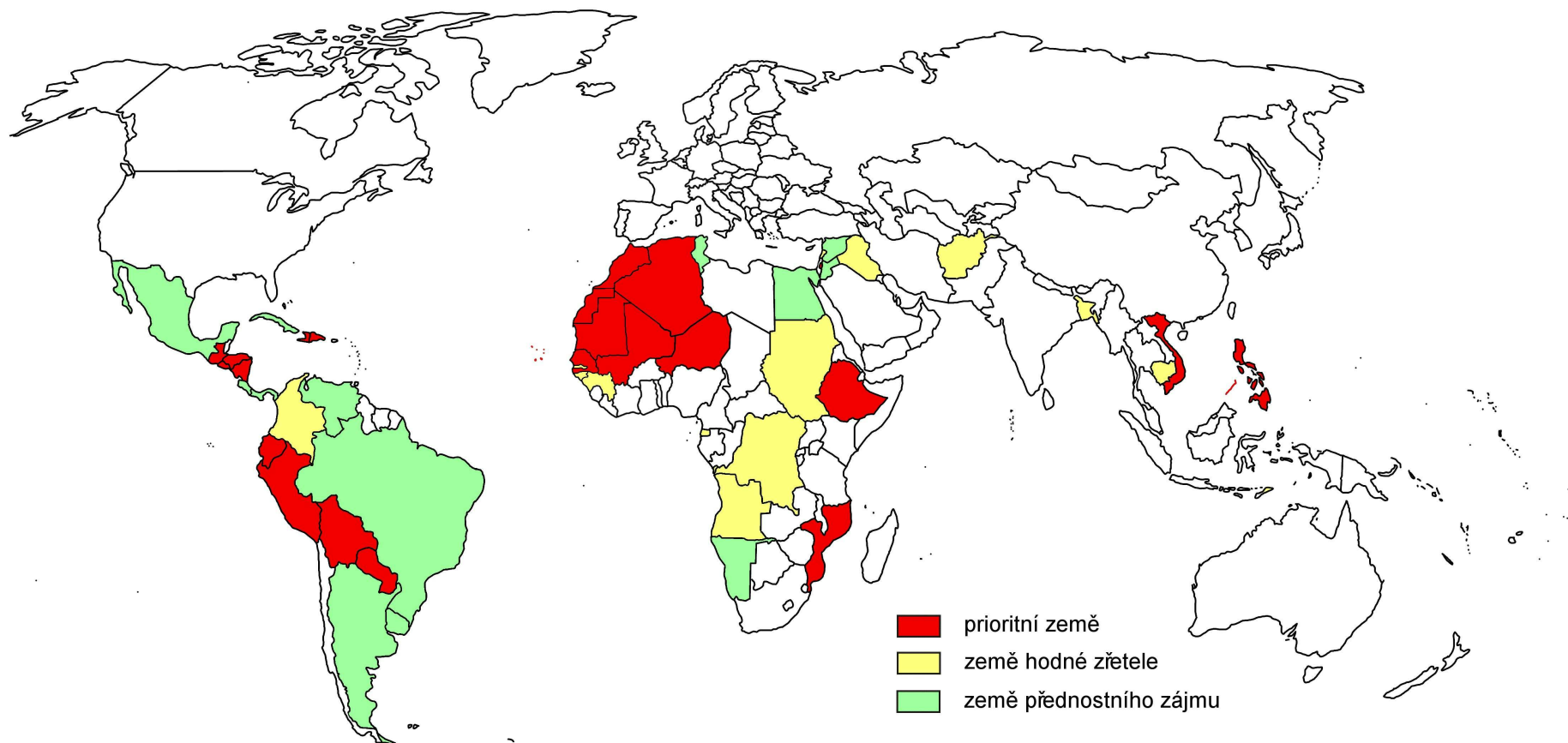
- Latinská Amerika a Karibik – *Argentina, Brazílie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Panama, Uruguay, Venezuela*
- Blízký východ a severní Afrika – *Egypt, Jordánsko, Sýrie, Tunisko*
- Subsaharská Afrika – *Namíbie*

Španělsko se ve všech partnerských zemích opravdu snaží pracovat výhradně v prioritních sektorech. Oproti minulému programovacímu období snížilo Španělsko počet svých partnerských zemí z 57 na 50, z čehož prioritní země tvořily téměř polovinu těchto partnerů. Nejvíce jsou mezi partnerskými oblastmi zastoupeny státy z Latinské Ameriky a Karibiku (19 zemí), dále z oblasti subsaharské Afriky (14 zemí) a Blízkého východu a severní Afriky (11 zemí). Početní zastoupení těchto oblastí paralelně odpovídá množství do nich poskytnuté bilaterální ODA, neboť nejvíce finančních prostředků skutečně směřuje do oblastí Latinské Ameriky, dále subsaharské Afriky a Blízkého východu a severní Afriky.

Většinu partnerských zemí poskytuje Španělsko pomoc celou řadu let. Jak můžeme vidět, od roku 2001 téměř všechny tehdejší partnerské země zůstaly partnery Španělska až do současné doby, což lze hodnotit jako pozitivní, protože dlouholeté vazby umožňují lepší poznání dané země. V roce 2005 navíc došlo k značnému rozšíření počtu těchto partnerských zemí, které až na několik výjimek (pomoc přestala směřovat např. do Evropy) zůstaly partnery Španělska i pro stávající programovací období. Nicméně vysoký počet těchto zemí není příliš žádoucí, neboť tak dochází k větší roztržitosti pomoci. Bylo by proto vhodnější, kdyby se Španělsko zaměřilo na užší okruh zemí.

³¹ Pro období 2005–2008 bylo pro Španělsko zeměmi přednostního zájmu následujících 17 států:

- Latinská Amerika a Karibik – *Argentina, Brazílie, Chile, Kostarika, Mexiko, Panama, Uruguay, Venezuela*
- Blízký východ a severní Afrika – *Egypt, Jordánsko*
- Subsaharská Afrika – *Jihoafriická republika, Svatý Tomáš a Princův ostrov*
- Jižní a Střední Asie – *Bangladéš*
- Ostatní Asie a Tichomoří – *Čína*
- Evropa – *Černá Hora, Makedonie, Srbsko (MAEC, 2005: 74)*

Obr. 1: Partnerské země Španělska pro programovací období 2009–2012

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: MAEC (2009a): Plan Director de la Cooperación Española 2009–2012, s. 192–194

3.5.3. Objem pomoci poskytovaný prioritním zemím

Z tab. 5 je možné vidět, že španělská bilaterální pomoc směřující do prioritních zemí zdaleka nedosahuje politického předsevzetí stanoveného pro programovací období 2005–2008 o 70% podílu této pomoci na celkové bilaterální ODA. Přes 70 % tamní bilaterální ODA směřovalo do těchto zemí naposledy v roce 2001, i když pro léta 2001–2004 požadavek 70 % nebyl stanoven. Nicméně tento vyšší procentuální podíl oproti současnému stavu byl v celém tehdejší období způsoben větším počtem států označujících se jako prioritní země, neboť v té době neexistovalo rozdělení do tří partnerských skupin, jak je známe právě od roku 2005. Pro současné programovací období bylo stanoveno, že do roku 2012 by Španělsko mělo do prioritních zemí směřovat 65 % své bilaterální ODA. Vzhledem k předcházejícímu vývoji je však možné, že tohoto závazku se nepodaří dosáhnout.

Tab. 5: Objem španělské bilaterální ODA směřující do jejich prioritních zemí v letech 2001–2007

Bilaterální ODA/roky ³²	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Bilaterální pomoc směřující do prioritních zemí (v mil. USD)	851	600	652	843	707	898	1353
Podíl pomoci směřující do prioritních zemí na celkové bilaterální ODA	74 %	60 %	56,7 %	60,2 %	38 %	43 %	40,5 %
Celková bilaterální ODA (v mil. USD)	1150	1000	1150	1400	1860	2090	3340

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

Za celé programovací období 2001–2004 se deseti hlavními příjemci španělské bilaterální ODA staly následující země³³: *Nikaragua* (702 mil. USD), *Honduras* (181 mil. USD), *Bolívie* (163,5 mil. USD), *Peru* (161,5 mil. USD), *Salvador* (156 mil. USD), *Dominikánská republika* (125 mil. USD), *Maroko* (122 mil. USD), *Ekvádor* (118 mil. USD), *Bosna a Hercegovina* (108 mil. USD) a *Mozambik* (100 mil. USD). Nikaragui coby největšímu příjemci španělské bilaterální ODA tak bylo poskytnuto téměř čtyřikrát více financí než druhému Hondurasu. K ostatním hlavním

³² Objem španělské bilaterální ODA směřující do prioritních zemí je zpracován do roku 2007, neboť data jsou dostupná pouze do této doby.

³³ Deset hlavních příjemců španělské bilaterální ODA pro období 2001–2004 zjištěno na základě zdroje OECD, 2009a.

příjemcům bylo směřováno již vyrovnanější množství finančních prostředků (v rozmezí 100–180 mil. USD). Můžeme rovněž vidět, že sedm z těchto deseti států pochází právě z oblasti Latinské Ameriky a Karibiku, což opět dokládá silné zaměření Španělska na tuto oblast.

Za první tři roky z programovacího období 2005–2008 se deseti hlavními příjemci španělské bilaterální ODA staly následující země³⁴: *Guatemala* (516 mil. USD), *Irák* (417 mil. USD), *Peru* (244 mil. USD), *Nikaragua* (212 mil. USD), *Bolívie* (193 mil. USD), *Maroko* (187 mil. USD), *Kolumbie* (164 mil. USD), *Honduras* (160 mil. USD), *Ekvádor* (157 mil. USD) a *Palestina* (152 mil. USD). Guatemale coby největšímu příjemci španělské bilaterální ODA pro toto programovací období bylo pak poskytnuto dvakrát více pomoci než třetímu Peru. Stejně jako v předcházejícím období i zde pochází sedm z těchto deseti příjemců z oblasti Latinské Ameriky. Navíc těchto sedm příjemců bylo kromě Dominikánské republiky, která byla vystředána Kolumbií, totožných s obdobím minulým.

3.6. Multilaterální spolupráce

V důsledku procesu globalizace se současný svět stává čím dál více provázanější a problémy jednotlivých oblastí nemohou být tedy od sebe navzájem oddělovány. Španělsko se proto prostřednictvím poskytování finančních prostředků do různých mezinárodních organizací snaží především o přispění k naplnění MDGs a posílení kapacit multilaterálního systému. Stejně jako u bilaterální by i skrze multilaterální pomoc Španělsko rádo dopomohlo ke snižování chudoby a dalším čtyřem tradičním cílům. (*AECID, 2009d; MAEC, 2005: 80*)

3.6.1. Mezinárodní organizace a jejich sektorové zaměření

V oblasti multilaterální spolupráce se Španělsko orientuje na podporování agentur OSN, mezinárodních finančních institucí a Evropské komise. Mezinárodní organizace, do kterých bude přispívat, se Španělsko snaží vybírat podle jejich podobného sektorového a teritoriálního zaměření, jaké má tato země. (*AECID, 2009d*)

Pro podporu demokratického vládnutí a institucionálního rozvoje věnuje AECID finanční prostředky UNDP, které se tomuto tématu věnuje jak v Africe, tak v Asii, ale také např. v Kolumbii. Na podporu rovnosti mužů a žen přispívá Španělsko

³⁴ Deset hlavních příjemců španělské bilaterální ODA pro období 2001–2004 zjištěno na základě zdroje OECD, 2009a.

do Rozvojového fondu OSN pro ženy, který se snaží o spravedlivější začlenění žen do společnosti, a to zejména v Africe, ale i Latinské Americe. V oblasti zajišťování základních sociálních potřeb směřuje AECID své příspěvky do další z agentur OSN, kterou je FAO působící opět v Latinské Americe a Africe, kde např. v přímořských oblastech podporuje rozvoj rybolovu coby boje proti chudobě. AECID také směřuje prostřednictvím UNICEF své finanční prostředky do problematiky dětského rozvoje zabývajícího se vzděláním a zdravím dětí v Africe, Latinské Americe a na území Palestiny, prostřednictvím ILO se pak snaží bojovat proti dětské práci. Pro zlepšení zdravotní stránky obyvatel v chudých zemích poskytuje Španělsko finance WHO, které v Africe, Latinské Americe a Asii podporuje eradikační programy proti dětské obrně, leishmanióze či boj proti HIV/AIDS. Pro podporu ochrany životního prostředí AECID směřuje finance do Mezinárodního fondu zemědělského rozvoje či Organizace pro ochranu přírody, které se v zemích Afriky a Latinské Ameriky zabývají biodiverzitou, bojem s dezertifikací atd. V nespolední řadě na ochranu před konflikty a zajišťování míru přispívá Španělsko opět prostřednictvím UNDP a do oblasti rozvoje kultury přes Organizace iberoamerických států pro vzdělanost, vědu a kulturu. (*AECID, 2009d*)

Z mezinárodních finančních institucí AECID poskytuje příspěvky na programy Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Španělsko rovněž podporuje ostatní regionální finanční instituce, kterými jsou Meziamerická rozvojová banka, Asijská rozvojová banka, Africká rozvojová banka, Evropská investiční banka a další. Významná část španělských příspěvků na multilaterální spolupráci směřuje také do Evropské komise a Evropského rozvojového fondu. (*MAEC, 2005: 85–86*)

Kromě výše uvedených organizací přispívá španělské AECID ještě do několika dalších, kterými jsou např. Ekonomická komise pro Latinskou Ameriku a Karibik, Mezinárodní institut pro demokracii a volební podporu atd. Do těchto organizací však již Španělsko poskytuje pouze menší finanční částky. (*AECID, 2009d*)

Můžeme tedy vidět, že Španělsko se skutečně snaží, aby jeho multilaterální pomoc doplňovala a posilovala efektivnost pomoci bilaterální.

3.6.2. Objem příspěvků poskytovaný mezinárodními organizacím

Z tab. 6 můžeme vidět, že objem španělské multilaterální pomoci během minulých let neustále rostl, nicméně jeho procentuální podíl na celkové ODA v posledních letech pozvolna klesá (viz tab. 1, s. 36).

Tab. 6: Objem příspěvků španělské multilaterální ODA poskytovaný mezinárodními organizacím v letech 2001–2007

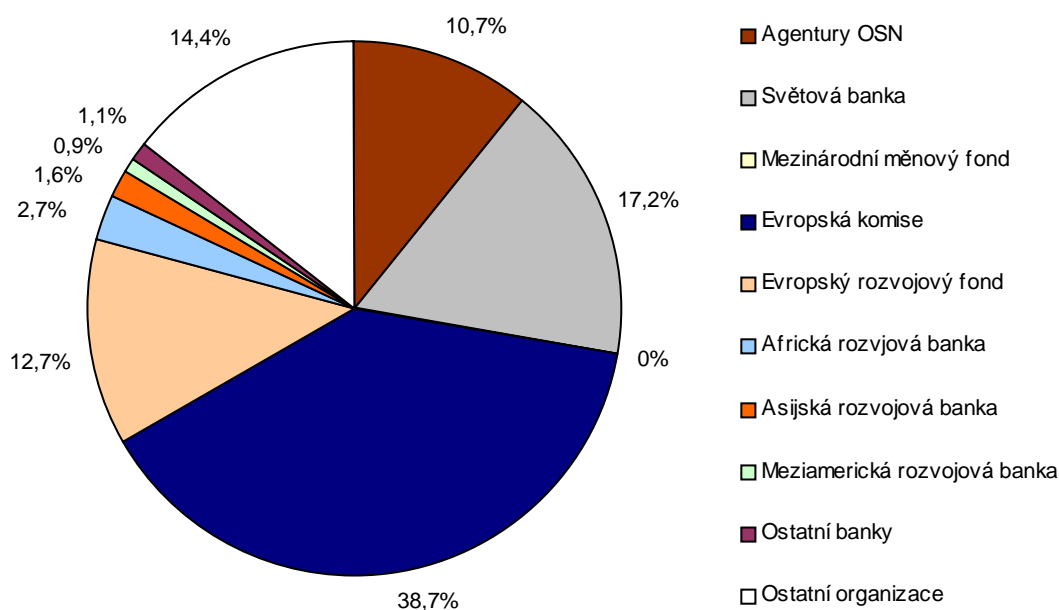
Mezinárodní organizace/roky	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007	
	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%	mil. USD	%
Agentury OSN	50,8	8,6	60,6	8,5	61,3	7,6	48	4,6	47,8	4,1	280,7	16,3	193	10,7
Světová banka	107,5	18,2	65,1	9,2	75,7	9,3	190,2	18,3	150,1	12,9	229	13,3	310,1	17,2
Mezinárodní měnový fond	28,9	4,9	24,2	3,4	0	0	0	0	4,2	0,4	9,9	0,6	0	0
Evropská komise	301	51	333,7	47	380	46,9	457,8	44	590,7	50,9	649,7	37,7	696,1	38,7
Evropský rozvojový fond	41,1	7	81,8	11,5	145,2	18	169,8	16,4	193,1	16,6	195,7	11,4	229,1	12,7
Africká rozvojová banka	13,9	2,4	16,8	2,4	19	2,3	31,4	3	53,1	4,6	72,6	4,2	48,8	2,7
Asijská rozvojová banka	3,8	0,6	4,7	0,7	10,8	1,3	44,9	4,3	50,6	4,4	21,4	1,2	28,2	1,6
Meziamerická rozvojová banka	25,9	4,4	22,7	3,2	21,2	2,6	21	2	10,5	0,9	14,7	0,9	16,1	0,9
Ostatní banky	5,4	0,9	86	12,1	34	4,2	33,9	3,3	20,3	1,8	37,1	2,2	20,3	1,1
Ostatní organizace	11,7	2	14,4	2	62,8	7,8	43	4,1	39,6	3,4	209,2	12,2	258,3	14,4
Celkem	590	100	710	100	810	100	1040	100	1160	100	1720	100	1800	100

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): Development Database on Aid from DAC members: DAC online

Nejvíce finančních příspěvků poskytuje Španělsko každoročně Evropské komisi, jejíž podíl na celkové multilaterální ODA závisí na daném roce. V dlouhodobém průměru se však tento podíl pohybuje okolo 45 %. Mezi další organizace, kterým jsou významně poskytovány finanční prostředky ze španělské multilaterální ODA, patří Světová banka, k níž průměru směřuje 12–16 %, a Evropský rozvojový fond s 11–15% podílem na této pomoci. Evropský rozvojový fond spolu s příspěvkem do Evropské komise tak představují více než polovinu tamní multilaterální ODA. Agentury OSN v dlouhodobém horizontu dostávají od AECID mezi 7–10 % příspěvků a každá

z jednotlivých regionálních rozvojových bank okolo 2–3 %. Do všech ostatních bank pak směřuje marginální 1–3 % pomoci a do ostatních mezinárodních organizací v dlouhodobém průměru 5–10 %. Nejmenší podíl z multilaterální ODA je směřován do Mezinárodního měnového fondu, jenž v průměru představuje 1 % této pomoci. V některých letech nebyl MMF dokonce poskytnut ze strany španělské AECID žádný finanční příspěvek.

Konkrétní procentuální zastoupení objemu příspěvků španělské multilaterální ODA poskytované jednotlivým mezinárodním organizacím v roce 2007 lze vidět v grafu č. 4. Evropská komise dosáhla tehdy mírně podprůměrných procentuálních hodnot, což bylo způsobeno v důsledku posílení objemu finančních prostředků zejména do ostatních mezinárodních organizací, ale také do Světové banky či agentur OSN. Z grafu můžeme rovněž vidět, že Evropská komise spolu s Evropským rozvojovým fondem představují i v tomto roce více jak poloviční podíl na španělské multilaterální ODA.

Graf č. 4: Procentuální zastoupení příspěvků španělské multilaterální ODA poskytovaných mezinárodním organizacím v roce 2007

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

3.7. Neziskový sektor

Neziskové neboli nevládní organizace (Las Organizaciones No Gubernamentales de Desarrollo – ONGD) zaujímají mezi aktéry rozvojové spolupráce Španělska opravdu významné místo. ONGD zde působí často jako pojítka mezi vládním segmentem a cílovými skupinami v chudých zemích, neboť právě neziskové organizace mají mnohdy skutečnou znalost situace a potřeb tamních obyvatel. Navíc ONGD se snaží rozšiřovat povědomí o rozvojové problematice mezi samotným španělským lidem, protože k rozvoji chudých zemí je potřeba nejen podpory vlády, ale také především občanů, kteří jsou rozvojové strategii své země nakloněni. (*AECID, 2009e; MAEC, 2009a: 209*)

Neziskový sektor se tak stal důležitou součástí španělské rozvojové spolupráce, a proto by jednou ze snah rozvojové politiky země mělo být posílení tohoto segmentu. ONGD by měly proto své působení především směřovat do prioritních sektorů a partnerských zemí Španělska. Projekty nevládních organizací jsou financovány buď z oficiální rozvojové pomoci Španělska prostřednictvím otevřeného výběrového řízení, které daná organizace vyhraje, nebo z privátních (získávané často z firemního a individuálního dárcovství) či národních zdrojů (různé státní dotace). Někdy rovněž dochází k tzv. spolufinancování projektů, kdy nejméně 25 % financí pochází z privátních zdrojů a zbylé prostředky ze španělské ODA. (*MAEC, 2009a: 209–210*)

Nevládní neziskové organizace zabývající se rozvojovou pomocí jsou sdruženy v národní platformě zvané „Řídící skupina nevládních organizací zabývajících se rozvojem“ (Coordinadora ONG para el Desarrollo – CoNgDe), která má v současnosti 91 členů (nejznámějších z nich jsou např. Adra, Přátelé Země, Španělský Červený kříž, Lékaři bez hranic, Zachraňte děti či Španělská charita) a 16 subřídících skupin v autonomních oblastech Španělska. CoNgDe funguje coby koordinátor a podporovatel projektů jednotlivých organizací a rovněž coby diskuzní fórum pro otázky týkající se rozvojové spolupráce. Hlavním cílem této platformy je stejně jako u vládního segmentu boj proti chudobě, dále pohotová pomoc při humanitárních katastrofách a zajištění spravedlivého ekonomického, sociálního, kulturního a politického rozvoje bez rozdílů pro všechny obyvatele chudých zemí. CoNgDe svým členům poskytuje různé informační bulletiny, vzdělávací kurzy, semináře a workshopy. Rovněž se snaží spolupracovat s dalšími platformami sdružujícími nevládní organizace, a to jak na národní (platformy ostatních států), tak na mezinárodní úrovni. CoNgDe také zodpovídá za podávání informací o činnosti jejích jednotlivých členů. (*CoNgDe, 2009*)

V rámci neziskového sektoru dochází k neustálému navyšování finančních prostředků, které jsou poskytovány na projekty realizované tímto segmentem. Během roku 2007 byly prostřednictvím 87 nevládních organizací realizovány rozvojové projekty ve 126 zemích. Na tyto projekty bylo dohromady poskytnuto přibližně 700 miliónů amerických dolarů, z čehož 53 % směřovalo do zemí Latinské Ameriky a Karibiku a 27 % do zemí subsaharské Afriky. Můžeme tedy vidět, že i nevládní neziskové organizace korespondují s preferenčními oblastmi španělské ODA. (*CoNgDe, 2008: 31–32*)

3.8. Humanitární pomoc

Důležitost humanitární pomoci nabývá v posledních letech vzhledem k rostoucímu dopadu přírodních pohrom, ozbrojených konfliktů a dalších humanitárních krizí neustále na významu. Hlavním cílem humanitární pomoci je předcházet či posléze zmírňovat utrpení obětí těchto pohrom a krizí prostřednictvím umožnění podmínek potřebných k zajištění jejich důstojného života a ochraně práv. AECID stejně jako rozvojové agentury mnoha ostatních států se zavázal k několika mezinárodním iniciativám, které pojednávají o způsobech, jak dobře poskytovat humanitární pomoc. Jednou z těchto základních iniciativ, kterou AECID podepsal, jsou „Užitečné principy pro humanitární dárcovství“. (*AECID, 2009f*)

Mezi základní principy, jak správně realizovat humanitární pomoc, patří proto princip lidskosti, který spočívá ve zmírnění lidského utrpení a znovuoobnovení lidské důstojnosti. Dalším z principů je objektivita zakládající se na nediskriminaci zasažených skupin, tedy poskytování humanitární pomoci všem lidem bez rozdílu. Princip neutrality pak spočívá v případě ozbrojených konfliktů na neupřednostňování žádné ze zúčastněných stran. Posledním z principů je princip nezávislosti, jenž by měl zaručit, že poskytování humanitární pomoci bude odděleno od politických, ekonomických a vojenských cílů vlád jednotlivých států, které budou tuto nezávislost respektovat. (*MAEC, 2009a: 180*)

K zajištění hlavního cíle humanitární pomoci si Španělsko stanovilo své prioritní oblasti, které se bude pro obyvatelstvo zasažené humanitární krizí snažit zajistit. Mezi tyto základní priority patří obstarání vody a sanačních zařízení, zajištění přístřeší a dostatku potravin. Další snahou je preventivní ochrana a příprava před potenciálními krizemi či pohromami a rovněž zhodnocení uskutečněných projektů pro následné užítkování získaných znalostí a zkušeností. (*AECID, 2009f*)

Pro efektivní poskytování humanitární pomoci je také potřeba, aby daná pomoc byla dostatečně kvalitní z hlediska projektového cyklu, tedy z hlediska jejího naplánování, zaměření, harmonizace donorů, provedení a zužitkování získaných zkušeností pro další humanitární snahy. Rovněž je nezbytné k zasaženým cílovým skupinám umožnit přístup humanitárních pracovníků, kterým by měla být zaručena ochrana a nezávislost na veřejných zájmech vlád jednotlivých států. Měla by také být podporována koherence humanitární politiky s politikami ostatních aktérů španělské rozvojové spolupráce, stejně jako koordinace této pomoci s pomocí dalších aktérů. (MAEC, 2009a: 182–186)

Humanitární pomoc je směřována k cílovým skupinám prostřednictvím několika subjektů. V případě bilaterální pomoci buď skrze AECID zajišťováním odborného **personálu**, nebo finančními příspěvky poskytovanými španělským nevládním organizacím na podporu jejich projektů, či přímo dotacemi oficiálních institucí, orgánů a nevládních organizací přijímací země. V případě multilaterální pomoci pak formou příspěvků směřujících zejména do OSN. (AECID, 2009f)

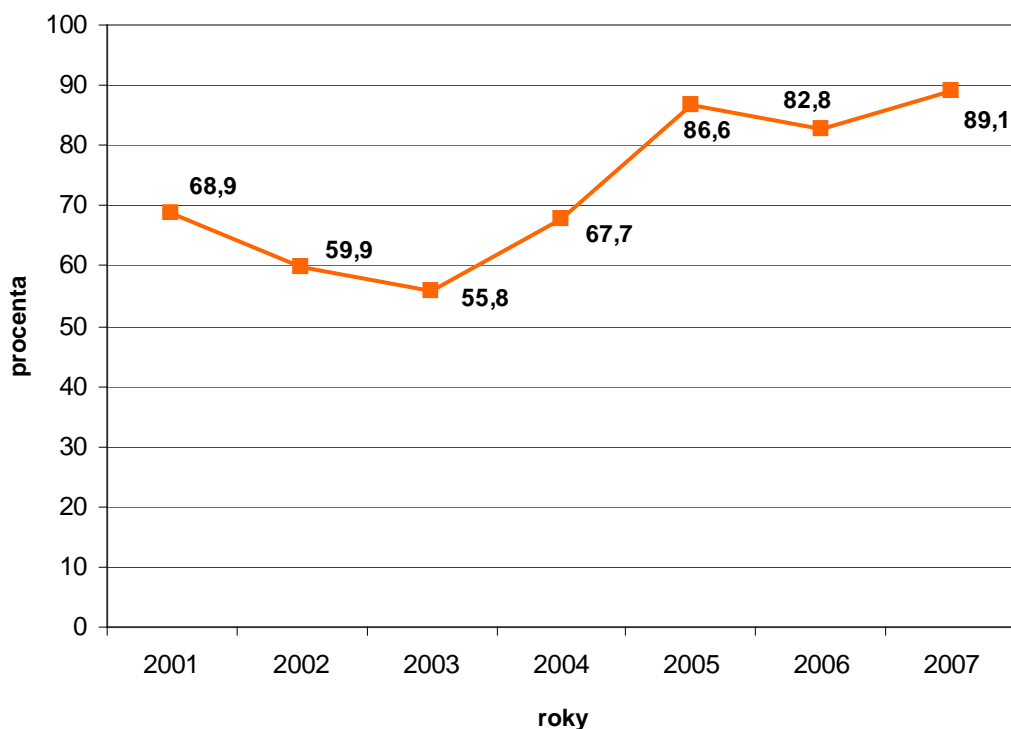
Objem financí uvolněných na sektor humanitární pomoci se pro důležitost tohoto segmentu v posledních letech neustále navyšuje³⁵ a je předpoklad, že vzhledem k politickému závazku uvolňovat na humanitární pomoc 7 % bilaterální španělské ODA bude tento trend pokračovat i nadále.

3.9. Efektivnost pomoci

Efektivnost španělské oficiální rozvojové pomoci je možné posuzovat podle pěti základních kritérií³⁶, které identifikoval výbor DAC. Prvním z těchto kritérií je nevázaní bilaterální pomoci, jehož procentuální průběh v letech 2001–2007 můžeme vidět v grafu č. 5. Na základě tohoto grafu lze říci, že nevázanost španělské bilaterální ODA se od roku 2005 pohybuje nad 80% hranicí, což můžeme považovat za relativně velmi pozitivní, zejména vzhledem k předpokladu, že tato tendence bude pravděpodobně pokračovat i v budoucnu, neboť je nyní možné oproti období 2001–2004 pozorovat snahu o navyšování této nevázanosti. V roce 2007 se tak nevázaní španělské pomoci pohybovalo nad průměrem tohoto ukazatele za všechny členy DAC.

³⁵ Viz informace o objemu financí poskytovaných na humanitární pomoc v podkapitole 3.4.2. „Sektorové zaměření“.

³⁶ Viz podkapitola 2.2.3. „Aktuální témata výboru DAC“.

Graf č. 5: Procentuální vyjádření nevázané španělské bilaterální ODA v letech 2001–2007
 Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): *Development Database on Aid from DAC members: DAC online*

Dalším z kritérií pro posouzení efektivity je sladění pomoci s národními rozvojovými strategiemi daných partnerských zemí. Z tohoto hlediska je možné konstatovat, že poskytování španělské ODA v dřívějších letech nebylo příliš sladěné se skutečnými potřebami partnerských zemí. Nicméně snaha o toto sladění v posledních letech stoupá, což vede postupně k pozitivnější efektivity pomoci. Především nelichotivý stav tohoto ukazatele byl způsoben především dvěma faktory. Prvním faktorem byl relativně pozdní vstup Španělska do výboru DAC, což zapříčinilo, že tato země neměla takové zkušenosti se správnou realizací rozvojové pomoci jako ostatní státy DAC. Navíc Španělsko teprve relativně nedávno postupně rozšiřovalo okruh zemí, které se stávaly jeho partnery, a proto znalosti o daných recipientech nebyly ještě tak rozsáhlé. Druhým faktorem v poskytování rozvojové pomoci Španělskem zůstává silná role tamních nevládních organizací a decentralizované spolupráce, což lze na jednu stranu hodnotit jako pozitivní aspekt, na stranu druhou může docházet k nedostatku koherence a komplementarity mezi těmito jednotlivými aktéry spolupráce. Na posílení pozitivní stránky druhého faktoru se Španělsko snaží pracovat. (OECD – MAEC, 2007: 65–66)

Z hlediska harmonizace donorských praktik je také potřeba, aby Španělsko zlepšilo schopnosti a potenciál ohledně sladění a zjednodušení svých procedur týkajících se projektového cyklu a realizace rozvojových projektů, neboť je v tomto aspektu možné u něj pozorovat jisté nedostatky. Snahou Španělska by proto mělo být jasně definovat systém donorských mechanismů a správným způsobem harmonizovat decentralizované aktéry jejich spolupráce, o což tato země v posledních letech skutečně usiluje. (*OECD – MAEC, 2007: 66–67*)

Z pozice čtvrtého kritéria, které se týká selektivity pomoci, je možné říci, že Španělsko až na výjimečné případy se snaží svou rozvojovou pomoc opravdu přednostně poskytovat zemím, které dodržují demokracii a vytváří tak příznivé podmínky pro efektivní uplatnění této pomoci. Mezi tyto výjimky lze zařadit např. problematická území jako Západní Saharu či Palestinu nebo země Irák, Kubu, ale i některé další latinskoamerické či jiné státy, které se potýkají s otázkou dobrého vládnutí. Nicméně snahu o pomoc, kterou poskytuje Španělsko i těmto zemím, lze považovat svým způsobem za chvályhodnou, neboť také problematickým oblastem je potřeba pomáhat.

Posledním kritériem používaným pro posouzení efektivnosti je řízení pomoci založené na výsledcích. Španělsko v tomto ohledu až donedávna nemělo příliš rozvinutý systém, který by zaručoval, že jejich jednotlivé rozvojové projekty nejsou realizovány samoučelně, nýbrž jejich úspěšnost posuzoval podle skutečných a měřitelných výsledků. V poslední době se Španělsko o zlepšení takového systému snaží zejména prostřednictvím rozvinutí a posílení základny odborných pracovníků a evaluačních činností. (*OECD – MAEC, 2007: 67–68*)

I přes některé slabší stránky španělské rozvojové pomoci však můžeme celkově její poskytování zhodnotit jako relativně efektivní. Navíc vzhledem ke skutečnosti, že Španělsko si je vědomo těchto slabších stránek, lze předpokládat, že v budoucnu se tato země bude nadále snažit o jejich postupnou nápravu.

Závěr

Bakalářská práce pojednává o stavu zahraniční rozvojové spolupráce Španělska v průběhu několika minulých let. Jejím cílem bylo analyzovat tento stav a pokusit se tak zároveň shrnout co nejvíce informací o tomto tématu do jednoho uceleného díla.

I když se Španělsko stalo členem výboru DAC mezi posledními, v současné době patří k jednomu z velmi štědrých poskytovatelů rozvojové pomoci ve světě. Za pozitivní lze označit především španělskou snahu tuto pomoc v posledních letech neustále navyšovat a pokusit se tak dosáhnout svého politického závazku poskytovat v roce 2010 minimálně 0,56 % HND jejich země na ODA, což by se Španělsku při zachování současného růstu mohlo opravdu podařit.

Španělsko se také zavázalo, že nejméně 25 % své bilaterální ODA bude poskytovat do sektoru vzdělání a zdraví a alespoň 7 % na humanitární pomoc. Přestože sektor vzdělání a zdraví představuje spolu s ostatní sociální infrastrukturou dva nejvíce podporované segmenty, finanční prostředky směřující do tohoto sektoru příliš nedosahují v současné době vytyčených hodnot a jsou i mírně pod celkovým průměrem tohoto ukazatele za všechny členy DAC. Nicméně vzhledem ke snaze Španělska dosáhnout na poli rozvojové problematiky svých politických závazků, je pravděpodobné, že v dlouhodobé perspektivě by tohoto předsevzetí mohlo dosáhnout, což podporuje také skutečnost, že na sektor humanitární pomoci již v tuto chvíli ze španělské bilaterální ODA směřuje téměř celý objem přislíbených financí.

Mezi další ze závazků Španělska patří poskytovat nejpozději v roce 2015 alespoň 25 % bilaterální pomoci do nejméně rozvinutých zemí. Naplnění tohoto závazku však zůstává u Španělska velkou neznámou, neboť objem finančních prostředků investovaných do této skupiny zemí v posledních letech nepravidelně kolísá a pohybuje se značně pod celkovým průměrem tohoto ukazatele za všechny členy DAC. Navíc není příliš předpoklad, že by se tato tendence mohla změnit kvůli preferenční orientaci na země Latinské Ameriky a Karibiku, které většinou náleží do zemí se středním příjmem. Pokud chce tedy Španělsko dostát svému závazku, bude nezbytné, aby směřovalo více financí i do zemí subsaharské Afriky, které by se opravdu měly stát taktéž jeho středem zájmu. Splnění závazku směřovat 40 % své bilaterální ODA do zemí Latinské Ameriky a Karibiku je tak při současném stavu španělských investic poskytovaných této oblasti vysoce reálné. Díky orientaci na Latinskou Ameriku a Karibik přesahuje Španělsko několikanásobně celkový průměr tohoto ukazatele za všechny členy DAC.

Předsevzetí směřovat 70 % bilaterální pomoci do svých prioritních zemí do konce roku 2008 se Španělsku nepodařilo bohužel zdaleka naplnit. Vzhledem k přetrvávajícím trendům však zůstává otázkou, zda bude naplněn alespoň závazek poskytovat těmto zemím 65 % bilaterální ODA nejpozději v roce 2012. Navíc kvůli velkému počtu partnerských zemí nejsou vyhlídky na dosažení tohoto cíle vůbec optimistické. Jestliže chce Španělsko zlepšit v tomto ohledu svou nelichotivou situaci, mělo by především snížit počet svých partnerských zemí, který jinak vede k roztržitésti jejich pomoci.

I přes některé slabší stránky, které Španělsko vykazuje při poskytování své oficiální rozvojové pomoci, lze její efektivnost pokládat za relativně velmi dobrou.

Z výše zmíněných informací je patrný silný politický aspekt této rozvojové pomoci, neboť právě bez politické vůle by španělská ODA určitě neměla svou současnou vysoce pozitivní podobu. Díky snaze Španělska naplňovat v této oblasti své závazky, tato země zlepšuje nejen svůj obraz na mezinárodní scéně, ale také zvyšuje svůj celkový vliv ve světové diplomacii.

Naplnění politických závazků by však nemohlo být dosaženo bez dobrých ekonomických možností, které Španělsko coby jedna z velmi vyspělých zemí rozhodně má. Možnost směřovat určité procento svého HND na rozvojovou pomoc se mnohdy totiž odvíjí rovněž od ekonomické vyspělosti dané země. Díky poskytování rozvojové pomoci navíc Španělsko může v budoucnosti proměnit a využít tak v obchodní oblasti potenciál navázání svých současných vztahů s jejich partnerskými zeměmi.

Politická vůle, ekonomické možnosti by nicméně samy o sobě k poskytování rozvojové pomoci nestačily, kdyby nebyly podpořeny sociálním zázemím. Bez všeobecného souhlasu španělské společnosti s rozvojovou strategií jejich země a potřebného altruismu by poskytování rozvojové pomoci bylo o mnoho těžší. Zvyšování povědomí společnosti o této problematice navíc podporuje u lidí zájem podílet se přímo na personálním zajištění rozvojové spolupráce, ať již v podobě dobrovolníků či odborníků.

Zahraniční rozvojovou spolupráci Španělska můžeme tedy jistě celkově zhodnotit jako vysoce přínosný nástroj pomáhající zlepšit palčivou situaci rozvojového světa.

Bibliografie

Monografie

- EHL, Martin – BROŽA, Michal, et al. Mezinárodní organizace. In Společný svět: Příručka globálního rozvojového vzdělávání. Praha: Člověk v tísni, 2004. Kapitola II. s. 69–90. ISBN 80-903510-0-X.
- JELÍNEK, Petr, et al. Rozvojová spolupráce a její souvislosti. In Společný svět: Příručka globálního rozvojového vzdělávání. Praha: Člověk v tísni, 2004. Kapitola V. s. 236–316. ISBN 80-903510-0-X.
- KAPLAN, Michal, et al. Úvod. In Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají. Praha: Člověk v tísni, 2005. s. 11–16. ISBN 80-86961-00-1.
- LANCASTER, Carol. Foreign aid: diplomacy, development, domestic politics. Chicago: University of Chicago Press, 2007. xii, 284 s. ISBN 0-226-47045-8.
- MAEC. Plan Director de la Cooperación Española 2005–2008. Madrid: Lerkoprint, 2005. 126 s. ISBN 502-05-007-6.
- NÁDVORNÍK, Ondřej, et al. Úvod do problematiky rozvoje. In Společný svět: Příručka globálního rozvojového vzdělávání. Praha: Člověk v tísni, 2004. Kapitola III. s. 52–62. ISBN 80-903510-0-X.
- SOUBBOTINA, Tatyana – SHERAM, Katherine. Beyond economic growth: Meeting the challenges of global development. První vydání. Washington: The World Bank, 2000. v, 155 s. ISBN 0-8213-4583-1.
- STOJANOV, Robert – PLEŠINGER, Jan, et al. Rozvojová spolupráce. In Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají. Praha: Člověk v tísni, 2005. Kapitola III, s. 95–190. ISBN 80-86961-00-1.

Elektronické zdroje

- AECID. 2009a. Antecedentes históricos de la AECID [online]. c2009 [cit. 2009-07-02]. Dostupné na: <<http://www.aecid.es/web/es/aecid/antecedentes/>>.
- AECID. 2009b. Estructura [online]. c2009 [cit. 2009-07-04]. Dostupné na: <<http://www.aecid.es/web/es/aecid/Estructura/>>.
- AECID. 2009c. Fines y Funciones [online]. c2009 [cit. 2009-07-04]. Dostupné na: <http://www.aecid.es/web/es/aecid/Fines_Funciones/>.
- AECID. 2009d. Cooperación multilateral [online]. c2009 [cit. 2009-07-17]. Dostupné z: <<http://www.aecid.es/web/es/cooperacion/coop-multilateral/>>.

- AECID. 2009e. ONGD y Cooperantes [online]. c2009 [cit. 2009-07-21]. Dostupné z: <<http://www.aecid.es/web/es/ongd/>>.
- AECID. 2009f. Acción humanitaria [online]. c2009 [cit. 2009-07-22]. Dostupné z: <<http://www.aecid.es/web/es/accion/>>.
- CoNgDe. Informe de la Coordinadora de ONG para el Desarrollo – España sobre el Sector de las ONGD 2008 [online]. c2008 [cit. 2009-07-21]. 124 s. Dostupné na: <<http://informe2008.coordinadoraongd.org/uploads/Informe2008.pdf>>.
- CoNgDe. Coordinadora ONG para el Desarrollo – España [online]. c2009 [cit. 2009-07-21]. Dostupné z: <<http://www.congde.org/>>.
- Council of the EU. Council conclusion on Supporting developing countries in coping with the crisis [online]. 18. 5. 2009 [cit. 2009-06-30]. 9 s. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/COMM_PDF_COM_2009_016_0_F_EN_COUNCIL_CONCLUSIONS.PDF>.
- GRANELL, Francisco. La ayuda española a los países en desarrollo [online]. c1980 [cit. 2009-07-02]. 30s. Dostupné na: <http://www.cepc.es/rap/Publicaciones/Revistas/14/REI_01_003_023.pdf>.
- MAEC. Plan Director de la Cooperación Española 2001–2004 [online]. c2000 [cit. 2009-07-16]. 47 s. Dostupné na: <http://www.maec.es/SiteCollectionDocuments/Cooperación%20española/Publicaciones/Plan_Director%202001-2004.pdf>.
- MAEC. 2009a. Plan Director de la Cooperación Española 2009–2012 [online]. c2009 [cit. 2009-07-07]. x, 236 s. Dostupné na: <<http://www.maec.es/es/MenuPpal/CooperacionInternacional/Publicacionesydocumentacion/Documents/Plan%20Director%202009-2012.pdf>>.
- MAEC. 2009b. Cooperación Internacional [online]. 24. 3. 2009 [cit. 2009-07-06]. Dostupné na: <<http://www.maec.es/ES/MENUPPAL/COOPERACIONINTERNACIONAL/Paginas/Cooperacion%20espaola.aspx>>.
- OECD. OECD Development Assistance Committee: where governments come together to make aid work [online]. c2007 [cit. 2009-06-27]. 24 s. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/39/58/39218438.pdf>>.
- OECD. Inside the DAC: A Guide to the OECD Development Assistance Committee [online]. c2008 [cit. 2009-06-26]. 44 s. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/43/32/40986871.pdf>>.
- OECD. 2009a. Development Database on Aid from DAC Members: DAC online [online]. c2009 [cit. 2009-06-30]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/document/33/0,2340,en_2649_34447_36661793_1_1_1_1,00.html>.

- OECD. 2009b. DAC Members and Date of Membership [online]. c2009 [cit. 2009-06-27]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/document/38/0,3343,en_2649_34603_1893350_1_1_1_1,00.html>.
- OECD. 2009c. Aid Statistics, Donor Aid Charts [online]. c2009 [cit. 2009-06-30]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/countrylist/0,3349,en_2649_34447_1783495_1_1_1_1,00.html>.
- OECD. 2009d. DAC List of ODA Recipients 2007 [online]. c2009 [cit. 2009-07-12]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/document/55/0,3343,en_2649_34447_35832055_1_1_1_1,00.html>.
- OECD – MAEC. CAD Examen de París [online]. c2007 [cit. 2009-07-23]. 121 s. Dostupné na: <<http://www.maec.es/es/MenuPpal/CooperacionInternacional/Publicacionesydocumentacion/Documents/Examen%20CAD%202007%20Espa%C3%B1ol.pdf>>.
- OPRŠAL, Zdeněk, et al. Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce [online]. c2008 [cit. 2009-06-28]. Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/humanitarni-pomoc-a-rozvojova-spoluprace_228_2.htm>.
- UNDP. Statistics of the Human Development Report [online]. c2008 [cit. 2009-06-30]. Dostupné na: <<http://hdr.undp.org/en/statistics/>>.
- The World Bank. Country Classification [online]. c2009 [cit. 2009-06-30]. Dostupné na: <www.worldbank.org/data/countryclass/classgroups.htm>.

Příloha č. 1

Podíl ODA členů DAC na jejich HND v letech 2001–2008																
země/roky	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí	%	Pořadí
Austrálie	0,25	15.-17.	0,26	15.-17.	0,25	13.	0,28	13.-14.	0,25	19.	0,3	15.	0,32	15.	0,34	15.
Belgie	0,37	6.	0,43	6.	0,6	6.	0,41	7.-8.	0,53	6.	0,5	8.	0,43	8.	0,47	7.
Dánsko	1,03	1.	0,96	1.	0,84	2.	0,85	2.	0,81	4.	0,8	5.	0,81	4.-5.	0,82	4.
Finsko	0,32	10.-11.	0,35	9.	0,35	10.	0,37	11.	0,46	10.	0,4	11.	0,39	9.	0,43	10.
Francie	0,31	12.	0,37	8.	0,41	7.	0,41	7.-8.	0,47	8.-9.	0,47	9.-10.	0,38	10.	0,39	13.
Irsko	0,33	9.	0,4	7.	0,39	8.-9.	0,39	10.	0,42	12.	0,54	6.	0,55	6.	0,58	6.
Itálie	0,15	21.	0,2	21.	0,17	21.	0,15	22.	0,29	15.	0,2	20.	0,19	19.	0,2	19.-20.
Japonsko	0,23	18.	0,23	18.	0,2	19.-20.	0,19	19.	0,28	16.	0,25	18.	0,17	20.	0,18	21.-22.
Kanada	0,22	19.	0,28	12.	0,24	14.	0,27	15.	0,34	14.	0,29	16.	0,29	16.	0,32	16.
Lucembursko	0,77	4.-5.	0,78	5.	0,81	3.	0,79	3.	0,79	5.	0,9	2.	0,91	3.	0,92	2.
Německo	0,27	14.	0,27	13.-14.	0,28	12.	0,28	13.-14.	0,36	13.	0,36	13.	0,37	11.-13.	0,38	14.
Nizozemsko	0,82	2.	0,81	4.	0,8	4.	0,73	5.	0,82	3.	0,81	4.	0,81	4.-5.	0,8	5.
Norsko	0,8	3.	0,89	2.	0,92	1.	0,87	1.	0,94	1.-2.	0,89	3.	0,95	1.	0,88	3.
Nový Zéland	0,25	15.-17.	0,22	19.	0,23	15.-16.	0,23	17.-18.	0,27	17.-18.	0,27	17.	0,27	17.	0,3	17.
Portugalsko	0,25	15.-17.	0,27	13.-14.	0,22	17.	0,63	6.	0,21	21.	0,21	19.	0,22	18.	0,27	18.
Rakousko	0,34	7.-8.	0,26	15.-17.	0,2	19.-20.	0,23	17.-18.	0,52	7.	0,47	9.-10.	0,5	7.	0,42	11.
Řecko	0,17	20.	0,21	20.	0,21	18.	0,16	21.	0,17	22.	0,17	22.	0,16	21.-22.	0,2	19.-20.
Španělsko	0,3	13.	0,26	15.-17.	0,23	15.-16.	0,24	16.	0,27	17.-18.	0,32	14.	0,37	11.-13.	0,43	8.-10.
Švédsko	0,77	4.	0,84	3.	0,73	5.	0,78	4.	0,94	1.-2.	1,02	1.	0,93	2.	0,98	1.
Švýcarsko	0,34	7.-8.	0,33	10.	0,39	8.-9.	0,4	9.	0,44	11.	0,39	12.	0,37	11.-13.	0,41	12.
USA	0,11	22.	0,13	22.	0,15	22.	0,17	20.	0,23	20.	0,18	21.	0,16	21.-22.	0,18	21.-22.
Velká Británie	0,12	10.-11.	0,31	11.	0,34	11.	0,36	12.	0,47	8.-9.	0,51	7.	0,35	14.	0,43	8.-10.

Zpracováno autorkou podle následujícího zdroje: OECD (2009a): Development Database on Aid from DAC members: DAC online

Příloha č. 2

Rozdělení recipientů ODA podle výše jejich příjmu			
Nejméně rozvinuté země	Málo rozvinuté země	Země s nižším středním příjmem	Země s vyšším středním příjmem
Afganistán	Ghana	Albánie	Anguilla
Angola	Indie	Alžírsko	Antigua a Barbuda
Bangladéš	Kamerun	Arménie	Argentina
Barma	Keňa	Azerbajdžán	Barbados
Benin	Kongo	Bělorusko	Belize
Bhútán	Kyrgyzstán	Bolívie	Botswana
Burkina Faso	Moldavsko	Bosna a Hercegovina	Cookovy ostrovy
Burundi	Mongolsko	Brazílie	Dominika
Čad	Nikaragua	Černá Hora	Gabon
Demokratická republika Kongo	Nigérie	Čína	Grenada
Džibutsko	Pákistán	Dominikánská republika	Chile
Eritrea	Papua Nová Guinea	Ekvádor	Chorvatsko
Etiopie	Pobřeží slonoviny	Egypt	Jihoafrická republika
Gambie	Tádžikistán	Fidži	Kostarika
Guinea	Severní Korea	Filipíny	Libanon
Guinea Bissau	Uzbekistán	Gruzie	Libye
Haiti	Vietnam	Guatemala	Malajsie
Jemen	Zimbabwe	Guyana	Mauricius
Kambodža		Honduras	Mayotte
Kiribati		Indonésie	Mexiko
Komory		Irán	Montserrat
Laos		Irák	Nauru
Lesotho		Jamajka	Omán
Libérie		Jordánsko	Palau
Madagaskar		Kapverdy	Panama
Malawi		Kazachstán	Saudská Arábie
Maledivy		Kolumbie	Seychely
Mali		Kuba	Svatá Helena
Mauritánie		Makedonie	Svatý Kryštof a Nevis
Mozambik		Maroko	Svatá Lucie
Nepál		Marshallovy ostrovy	Svatý Vincenc a Grenadiny
Niger		Mikronésie	Trinidad a Tobago

Rwanda
Rovníková Guinea
Samoa
Senegal
Sierra Leone
Solomonovy ostrovy
Somálsko
Středoafriická republika
Súdán
Svatý Tomáš a Princův ostrov
Tanzánie
Togo
Tuvalu
Uganda
Vanuatu
Východní Timor
Zambie

Namíbie	Turecko
Niue	Turks a Caicos
Palestina	Uruguay
Paraguay	Venezuela
Peru	
Salvador	
Srbsko	
Srí Lanka	
Surinam	
Svazijsko	
Sýrie	
Thajsko	
Tokelau	
Tonga	
Tunisko	
Turkmenistán	
Ukrajina	
Wallis a Futuna	

Zdroj: OECD (2009d): DAC List of ODA Recipients 2007